

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ**

Виконала: магістрантка 2-го курсу, групи
8.2819-з
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування» освітньої програми
«Публічне управління та адміністрування»
І.А. Снецар

Керівник: професор кафедри політології,
д. політ. н., професор
Кіндратець О.М.

Рецензент: професор кафедри соціальної
філософії та управління,
д.філос.н., доцент
Краснокутський О.В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Соціології та управління

Кафедра соціальної філософії та управління

Рівень вищої освіти Магістр

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної філософії
та управління

Т.І. Бутченко

« _____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Снецар Ірині Анатоліївні

1. Тема роботи (проекту) Інноваційні технології публічного адміністрування в сфері нотаріату

Керівник роботи Кіндратець О.М., д. політ. н., професор

Затверджені наказом ЗНУ від 25 травня 2020 року № 606-с

2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи 1. Аршава І. Особливості державного управління нотаріатом у сучасній Україні. *Ефективність державного управління*. Зб. наукових праць. 2012. Вип. 31. С. 340-347.; 2. Данюк Л. Статус нотаріату у сфері соціального управління. *Віче*. 2010. № 2. С.7-9.; 3. Ковальчук С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності. *Адміністративне право і процес*. 2019. №2. С.101-104.; 4. Плеханова О.П., Плеханов Д.О. Нормативно-правове регулювання нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави та суспільства в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. С. 52-67.; 5. Хачатурян Х.В. Інновації в державному управлінні: монографія. Київ: НАДУ, 2005. 252 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1. Проаналізувати зміст основних понять дослідження: публічне адміністрування, інноваційні технології, нотаріат. 2. Вивчити стан наукового розроблення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. 3. Визначити підходи, принципи і методи дослідження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. 4. Здійснити аналіз сфери нотаріату як об'єкту публічного адміністрування. 5. Виявити сутність інноваційних технологій в сфері нотаріату. 6. Дослідити механізми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. 7. Провести емпіричне дослідження впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. 8. Проаналізувати сучасний стан впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату на прикладі Запорізької області. 9. Запропонувати шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Кіндратець О.М., професор кафедри політології	25.05.20	25.05.20
Розділ 2	Кіндратець О.М., професор кафедри політології	24.06.20	24.06.20
Розділ 3	Кіндратець О.М., професор кафедри політології	28.09.20	28.09.20

7. Дата видачі завдання 25 травня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	березень 2020	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Квітень 2020	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2020	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень 2020	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Вересень 2020	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Жовтень 2020	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Листопад 2020	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Листопад 2020	<i>виконано</i>

Студентка _____ І.А. Снецар

Керівник роботи (проекту) _____ О.М. Кіндратець

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 81 сторінки, 70 позицій у списку літератури, 1 додатку.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ, НОТАРІАТ ЯК ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ, СФЕРА НОТАРІАТУ

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату з подальшою оптимізацією цих процесів.

Об'єкт дослідження: Нотаріат як організаційний і правовий інститут держави і громадянського суспільства.

Предмет дослідження: Інноваційні технології публічного адміністрування у сфері нотаріату.

Методи дослідження: Для наукової розробки обраної теми в роботі використані сучасні наукові методи: системний, структурно-функціональний, ретроспективний методи, логічний аналіз і синтез, порівняльний метод, метод класифікації.

Новизна дослідження полягає у комплексному дослідженні впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. Розглянуті можливості створення е-нотаріату на основі розробки нового законодавства.

Гіпотези: 1. Застосування інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату підвищить ефективність провадження нотаріальної діяльності.

2. Інформаційні технології сприяють якості надання нотаріальних послуг фізичним і юридичним особам.

Висновки: 1 Публічне адміністрування в сфері нотаріату направлене на вдосконалення нотаріальної діяльності з надання нотаріальних послуг населенню. Воно також здійснює контроль за дотриманням правил нотаріальної діяльності щодо дотримання та забезпечення прав громадян.

2. Інноваційно-інформаційні технології все частіше використовуються як в провадженні нотаріальних дій, так і в адмініструванні і контролі за діяльністю самих нотаріусів.

3. На підставі отриманих експертних оцінок запропоновано шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування

в сфері нотаріату: 1) прийняття відповідного законодавства, яке закріпить правила використання інноваційно-інформаційних технологій в нотаріальній діяльності; 2) впровадження електронного нотаріату, де невід'ємним елементом є єдиний електронний реєстр нотаріальних дій; 3) забезпечення захищеності інформації, яка в ньому обертається; 4) перерозподіл адміністративно-управлінських функцій з боку державних органів влади на органи професійного самоврядування.

SUMMARY

Qualification work which consist of 81 pages, 70 positions in the list of literature, 1 addition.

INNOVATION TECHNOLOGIES, INFORMATION TECHNOLOGIES, PUBLIC GOVERNANCE, PUBLIC ADMINISTRATION, NOTARY AS A PUBLIC INSTITUTION, NOTARY SPHERE.

Purpose of the research: Analysis of innovation technologies of public administration implementation in notary sphere, with further optimization of this process.

Object of the research: Notary like an organization and law institute of the state and civil society.

Subject of the research: Innovation technologies of public administration in notary sphere.

Methods of the research: For the scientific development of the chosen topic, were used modern scientific methods: systematic, structural, functional, retrospective methods, logical analysis and synthesis, comparative method, classification method.

Novelty of the research consists in a comprehensive study of innovation technologies of public administration implementation in notary sphere. Opportunities of electronic notary based on creation of new legislation were also considered.

Hypotheses: 1. Using of innovation technologies of public administration in notary sphere will increase the efficiency of notarial work.

2. Information technologies are contribute to the quality of notarial services to individuals and legal entities.

Conclusion: 1. Public administration in notary sphere is aimed on improvement of notarial activity. By the same time, it is also control the abidance of people's rights.

2. New information technologies are increasingly used in administration, verification and carrying out notarial activities.

3. Based on experts opinions, new ways of innovation technologies of public administration implementation into notary sphere are proponated: 1) adoption of

relevant legislation, which will be able to establish rules of using new innovation and information technologies in notarial activity; 2) implementation of electronic notary, in which electronic register of notarial acts will be necessary; 3) ensuring the security of information, which circulates inside it; 4) redistribution of administrative and managerial functions from the side of government agencies on the professional autonomy authorities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ.....	10
1.1. Аналіз змісту основних понять дослідження: публічне адміністрування, інноваційні технології, нотаріат.....	10
1.2. Стан наукового вивчення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.....	18
1.3. Підходи, принципи і методи дослідження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.....	25
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ.....	34
2.1. Аналіз сфери нотаріату як об'єкту публічного адміністрування.....	34
2.2. Сутність інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.....	42
2.3. Механізми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.....	50
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ.....	60
3.1. Емпіричне дослідження впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.....	60
3.2. Аналіз сучасного стану впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату на прикладі Запорізької області.....	62
3.2. Шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.....	69
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	76
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність. Сучасний період розвитку суспільних відношень в Україні, інститутів громадянського суспільства та правової сфери характеризується реформуванням багатьох юридичних інститутів. Це проявляється у зміні економічних, політичних, соціальних умов життєдіяльності соціуму та нормативної бази, яка врегульовує їх функціонування. У зв'язку з цим зростає актуальність низки видів діяльності (професій), які до розбудови ринкових відносин і посилення політичного різноманіття хоч і існували, але були не надто затребувані. Мова йде, зокрема, про нотаріат як правовий інститут, який є найбільш консервативним у порівнянні з іншими юридичними інституціями, оскільки на нього, в тому числі, покладаються зобов'язання щодо забезпечення таких конституційних прав громадян як рівність прав і свобод, право власності, право закріплення й передачі майна, сімейні правовідносини, зокрема врегулювання відносин між батьками щодо дітей, наприклад при вивезенні їх за кордон, і таке інше.

Таким чином, фундаментальне реформування відносин власності та інших цивільних правовідношень стало тими об'єктивними факторами актуалізації сучасного зростання ролі і значущості інституту нотаріату.

Крім того, у період, коли інноваційні (зокрема цифрові) технології є лідером у публічному адмініструванні в усьому світі, нотаріату також доводиться впроваджувати їх у свою нотаріальну діяльність, що, з одного боку, дозволяє підвищити доступність і зручність отримання нотаріальних послуг громадянам, а з іншого – робить їх об'єктом шахрайства з боку різноманітних кримінальних структур. Це також значно актуалізує проблему дослідження впровадження інноваційних технологій у сфері нотаріату.

Проблемна ситуація зумовлена тим, що український нотаріат як правовий інститут громадянського суспільства до теперішнього часу залишається недосконалим, а нотаріальні послуги, що надаються населенню – неякісними. Та й правову політику української держави щодо розвитку і вдосконалення нотаріату неможна назвати однозначною.

Є низка концептуальних і законодавчих проблем, які стримують розвиток досліджуваного нами правового інституту. По-перше, вони пов'язані як із загальним діючим законодавством України (Конституція України, Закон України «Про нотаріат»), так і галузевими гілками, наприклад, цивільними, фінансовими, податковими й іншими нормативно-правовими актами. По-друге, суперечливі законодавчі рішення багато в чому є наслідком того, що інститут нотаріату, його можливості ще не до кінця вивчені, усвідомлені і оцінені у повній мірі. Це зумовлено відсутністю фундаментальних теоретико-правових досліджень суспільних відношень, які формуються у сфері нотаріальної діяльності. По-третє, нотаріат, як і уся сучасна українська правова система, піддається кардинальному реформуванню, але глибинна криза української держави безумовно відображається і на цій сфері, тому реформи часом мають негативні наслідки. Так, наприклад, у сучасній юридичній теорії і практиці України відсутні обґрунтовані прогнози щодо розвитку нотаріату. А це не відповідає загальним процесам реформування правової системи української держави. Більш того, деякі експериментальні новації від Міністерства юстиції України у сфері нотаріату суперечать загальному законодавству.

Означена проблемна ситуація щодо публічного адміністрування у сфері нотаріату ще раз підкреслює актуальність обраної нами теми.

Об'єкт. Нотаріат як організаційний і правовий інститут держави і громадянського суспільства.

Предмет. Інноваційні технології публічного адміністрування у сфері нотаріату.

Мета. Метою дослідження є аналіз впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату з подальшою оптимізацією цих процесів.

Для вирішення поставленої мети нам необхідно виконати такі дослідницькі завдання:

– проаналізувати зміст основних понять дослідження: публічне адміністрування, інноваційні технології, нотаріат;

- вивчити стан наукового розроблення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату;
- визначити підходи, принципи і методи дослідження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату;
- здійснити аналіз сфери нотаріату як об'єкту публічного адміністрування;
- виявити сутність інноваційних технологій в сфері нотаріату;
- дослідити механізми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату;
- проаналізувати сучасний стан впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату на прикладі Запорізької області;
- запропонувати шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.

Методи дослідження. Для наукової розробки обраної теми в роботі використані сучасні наукові методи: системний, структурно-функціональний, ретроспективний методи, логічний аналіз і синтез, порівняльний метод, метод класифікації.

Гіпотези.

1. Застосування інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату підвищить ефективність провадження нотаріальної діяльності.
2. Інформаційні технології сприяють якості надання нотаріальних послуг фізичним і юридичним особам.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури і додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ

1.1. Аналіз змісту основних понять дослідження: публічне адміністрування, інноваційні технології, нотаріат

Без усталеного понятійно-категоріального апарату розвиток сучасної науки будь-якої галузі неможливий або вкрай утруднений. Основу понятійно-категоріального апарату утворюють наукові терміни. Термін – це «слово або підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, яке виражає і формує професійне поняття і застосовується в процесі пізнання і освоєння наукових і професійно-технічних об'єктів і відносин між ними» [13, с. 5].

Застосування науковцем того чи іншого терміну ставить перед ним питання: чи однозначний за сенсом даний термін, чи усі читачі однозначно сприймуть його застосування і семантичне значення? Тому першим завданням даного дослідження ми визначили аналіз змісту основних понять. До основних понять належать ті терміни, за допомогою яких розкривається сутність об'єкту і предмету дослідження. В даній роботі це публічне адміністрування, інформаційні технології, нотаріат.

Виходячи з того, що об'єктом даного дослідження виступає нотаріат як організаційний і правовий інститут держави і громадянського суспільства, розпочнемо саме з його аналізу.

Згідно Тлумачного словника юридичних термінів «Нотаріат – (від лат. notariatus – писар, секретар) – система органів і посадових осіб, які посвідчують безспірні права і факти, що мають юридичне значення, а також вчиняють інші нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності. Нотаріальні дії в Україні вчиняють державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси; де немає нотаріусів – посадові особи сільських, селищних, міських рад (посвідчення

заповітів, доручень, правильності копій документів та ін.), за кордоном – консульські установи та дипломатичні представництва України» [70, с. 169].

У даній дефініції акцент робиться на системі органів і посадових осіб. Система органів, як правило, використовується у тому випадку, коли мова йде про реалізацію державних механізмів і функцій. Однак нотаріат не має відношення до державного апарату, оскільки не володіє державно-владними повноваженнями, хоч безпосередньо і пов'язаний з державою і діями від імені держави. Як вказують деякі дослідники, виникнення нотаріату пов'язане скоріше з розвитком цивільного обороту паперів, цивільних відносин [60]. Тому, сьогодні правовий статус нотаріату у правовій державі займає особливе місце. Це зумовлено тим, що сучасний нотаріат має доволі багатосторонній характер, оскільки, по-перше, представлений державними нотаріальними конторами; по-друге, посадовими особами, наділеними правом виконувати нотаріальні дії; по-третє, нотаріусами, які займаються приватною практикою. Але при цьому всі вони, незалежно від статусу, виконують рівноцінні дії.

Отже, спираючись на зазначене вище, можна стверджувати про специфічність ролі нотаріату у державі, що й призводить до різноманіття його тлумачень у юридичній літературі та літературі з державного управління. Найбільшого розповсюдження набули точки зору, згідно яких нотаріат належить або до правоохоронних органів, або до правозахисного інституту громадянського суспільства.

Так, наприклад, одні дослідники розглядають його як один з органів по забезпеченню правової допомоги поряд з адвокатурою. Відмічаючи при цьому, що здійснення нотаріальних дій – це вид діяльності, яка дуже близька до правоохоронної в цілому та однієї з її функцій, а саме – здійсненню юридичної допомоги. Про що свідчать, перш за все, цілі і задачі, сформульовані законом перед даним видом діяльності [22].

Інші науковці акцент роблять на наступному: «Визначальною ознакою щодо правової природи нотаріату слід вважати його юрисдикційну і правоохоронну функції. Вони встановлюють порядок і структуру нотаріату,

його компетенцію, методи його діяльності, які складають основу нотаріальної процесуальної форми» [53, с. 16].

Порівнюючи нотаріальні дії з правоохоронною діяльністю О. Іванов у своєму довіднику пише «Так чи інакше, нотаріат може бути визначений як один з правоохоронних органів (враховуючи те, що правоохоронні органи – це установи і посадові особи), які згідно закону зобов'язані і мають право захищати права, законні інтереси учасників суспільних відношень, суспільства і держави в цілому та забезпечувати законність і правопорядок [25, с. 249-250].

Якщо слідувати Закону України «Про нотаріат», то він надає таке визначення даного терміну «Нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. Вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). На нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах або займаються приватною нотаріальною діяльністю, законом може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, з метою надання їм юридичної вірогідності» [50].

Але навіть ця, законом визначена дефініція, останнім часом піддається критиці з боку науковців. Вони зазначають, що в ній визначено лише організаційну структуру та загальну спрямованість нотаріату як системи, орієнтованої на вчинення низки нотаріальних дій. Разом з тим, вважають науковці, у такому формулюванні «не розкривається нерозривний правовий зв'язок нотаріату зі спеціальними процедурами, не підкреслюється характер взаємовідносин нотаріальних органів з державою» [64, с. 37].

Таким чином, покладаючись на результати понятійно-категоріального аналізу та враховуючи сучасні доробки науковців, в даній роботі щодо змісту терміну «нотаріат в Україні» ми будемо послуговуватись таким визначенням:

«Це правовий інститут, покликаний забезпечити позасудову охорону та захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад, а також держави шляхом вчинення в межах безспірних правовідносин нотаріальних дій уповноваженими на те органами та посадовими особами» [35, с. 12].

Перейдемо до розгляду наступних термінів, за допомогою яких розкриваються різні аспекти предмету дослідження – інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату. Розпочнемо з публічного адміністрування, де родовим є адміністрування, а видовим – публічне адміністрування.

Якщо звернутись до витоків формування терміну «публічне адміністрування» як владно-правового інституту, то варто пригадати одного з президентів США В. Вільсона. Саме він вперше запровадив у юридичну термінологію поняття «публічне управління» (public governance) і «публічне адміністрування» (public administration). Для більш правильного трактування змісту терміну «публічне адміністрування» звернемось до етимології слів «адміністрування» і «публічний».

Адміністрування в буквальному сенсі у перекладі з латини (administro – управляю, керую, завідую) означає діяльність органів управління і посадових осіб. Також адміністрування визначається як діяльність, пов'язану з реалізацією управлінських рішень [59, с. 43]. Термін «публічний» так само походить від латинської publica – народ, суспільство або publicus – народний, суспільний [59, с. 426].

Згідно з Енциклопедичним словником з державного управління «адміністрування – це стиль управління, за якого діяльність фокусується на процедурах і контролі правильного виконання розпоряджень» [20, с. 27], а публічне адміністрування – «це теорія та практика державного управління, яка характеризується реалізацією адміністративних процедур шляхом публічної діяльності, застосування інструментів демократичного врядування, упорядкування суспільної діяльності та надання адміністративних послуг як

засобу реалізації прав та свобод громадян» [20, с. 605]. Проте таке визначення, на наш погляд, є дуже узагальненим і потребує додаткових уточнень.

Більш повне визначення терміну «публічне управління» представлено у глосарії Програми розвитку ООН, де зазначається: 1) це цілісний державний апарат (політика, правила, процедури, організаційні структури, службовці тощо), який фінансується за рахунок державного бюджету і відповідає за управління і координацію роботи виконавчої влади; 2) управління, направлене на реалізацію різних урядових заходів, пов'язаних із виконанням законів, постанов і рішень уряду щодо надання публічних послуг [12].

Уточнюючи даний термін, ми спираємось, перш за все, на його функціональне призначення, а саме: це така управлінська діяльність, яка пов'язана з розробкою, прийняттям і реалізацією управлінських рішень в публічній сфері в контексті рішення стратегічних завдань розвитку держави, регіону, громади. Тут також важливо звернути увагу на термін «публічна сфера». В науковій літературі публічну сферу розглядають як взаємозв'язок держави і громадянського суспільства з притаманним їй діалогом між ними. Тобто, публічна сфера – це особлива сфера суспільного життя, де виникає можливість досягнення громадянської згоди [23, с. 205]. Отже, відмінність публічного адміністрування від державного полягає у тому, хто може реалізовувати певні управлінські механізми і засоби. До органів публічного адміністрування (публічної служби) можна віднести як державну публічну службу – органи державної влади і місцевого самоврядування, так і недержавну, тобто ту, що не має державних владних повноважень – це, зокрема політичні партії, мас-медіа, громадські організації і об'єднання тощо.

Публічне управління й адміністрування робить акцент на участі суспільства у прийнятті рішень, вказуючи тим самим на те, що держава – не єдиний суб'єкт, який впливає на перебіг соціальних процесів. Воно охоплює і такі форми управління як місцеве самоврядування і самоуправління, яке не є державним управлінням і таке ін. Використання видового означення

«публічне» означає, що процес управління відбувається відкрито, гласно і основним суб'єктом управління є народ (громада).

Система публічного адміністрування реалізує управлінську діяльність через інститути публічної влади і направлена на збалансоване задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються державою і органами місцевого самоврядування. Головним її завданням є забезпечення верховенства права, виконання Конституції України, а також реалізація законних прав і свобод громадян.

Предметом публічного адміністрування є система правових і організаційних заходів, які представляють організаційно-правовий механізм реалізації органами публічної адміністрації поставлених перед ними задач. Об'єктом публічного адміністрування є управлінські відносини між учасниками публічно-адміністративної системи в процесі діяльності щодо досягнення національних цілей і дотримання інтересів громадян.

Підводячи підсумок даного аналізу, зазначимо, що в даній роботі ми будемо використовувати таке визначення: публічне адміністрування – це врегульована нормами права діяльність публічної адміністрації (інститутів публічної влади), яка направлена на реалізацію законних прав і свобод людини і громадянина, задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади і місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права, дотримання Конституції і чинного законодавства.

Наступним поняттям, обраним для аналізу, є інноваційні технології, як головна ознака предмету дослідження. При уточненні змісту даного поняття ми будемо спиратись на інноватику – галузь знань, що вивчає питання соціальних інновацій, методології і організації інноваційної діяльності та інноваційні технології. Тут важливо звернути увагу на соціальні інновації як нові засоби розвитку й регулювання соціальних процесів, які здатні відповідати складній суспільній ситуації в умовах високої невизначеності.

Отже, згідно даного наукового напрямку, інновація – це нововведення в галузі техніки, технології, організації праці або управління, започатковане на найновіших досягненнях науки і передового досвіду, що значно підвищує ефективність функціонування будь якої соціальної системи [62, с. 25]. Технологія у буквальному перекладі майстерність, вміння – це комплекс організаційних заходів, операцій і прийомів, методів і інструментів, що використовуються для досягнення бажаного оптимального або ефективного; застосування наукового знання для вирішення практичних задач [62, с. 89].

Інноваційні соціальні технології – це процесуально структурована сукупність прийомів і методів, направлених на вивчення, актуалізацію і оптимізацію інноваційної діяльності, в результаті якої створюються і матеріалізуються нововведення, що викликають якісні зміни в різних сферах життєдіяльності. Ці зміни орієнтовані на раціональне використання матеріальних, економічних і соціальних ресурсів [8, с. 32].

Існує багато різновидів інноваційних технологій. Серед них можна виокремити такі: 1) продуктивні інноваційні технології, орієнтовані на виробництво й використання нових продуктів (послуг); 2) процесні, направлені на створення і функціонування нових організаційних структур; 3) реактивні (адаптивні), які забезпечують адаптацію організації до нових вимог, що відбуваються у навколишньому середовищі; 4) стратегічні – ті, що мають випереджаючий характер і забезпечують отримання конкурентних переваг та багато інших.

В теперішній час в науковій літературі і соціальній практиці приділяється велика увага інноваціям та інноваційним технологіям, які застосовуються у сфері управління. Особливо це пов'язується з такими фундаментальними соціальними зрушеннями, які характеризують собою перехідні моменти від однієї історичної епохи до іншої. Саме такі зрушення ми спостерігаємо у наш час – це перехід від індустріального суспільства до постіндустріального інформаційного, що призвело до появи інноваційних технологій абсолютно нового типу – інформаційних технологій.

У сучасному постіндустріальному суспільстві інформація стала одним з найважливіших, можна сказати, стратегічних ресурсів, а інформаційні технології – одним з інструментів підвищення систем управління (державного, муніципального, корпоративного, публічного секторів економіки). Тому сьогодні запровадження інформаційних технологій у публічному управлінні та адмініструванні виявляється задачею стратегічного значення.

Інформаційні технології – це такі інноваційні технології, які використовують виробництво і застосування інформації для аналізу і прийняття на його основі управлінського рішення. Особливістю інформаційних технологій є використання інтерактивного режиму (діалогового або в режимі реального часу); інтегрованість (стиківка) усіх процесів і об'єктів управління; гнучкість процесу зміни як даних, так і постановки задач [9, с. 18].

Останнім часом в публічному управлінні та адмініструванні починають широко застосовуватись інноваційні інформаційні технології. Вони сприяють переходу на якісно новий рівень адміністрування, який характеризується, по-перше, накопиченням великих баз даних; по-друге, швидким пошуком необхідної для прийняття управлінського рішення інформації; по-третє, швидким (без зайвої затримки) обміном та передачею інформації тощо.

У нотаріальній діяльності як публічно-правовій інституції також починають впроваджуватись інноваційні інформаційні технології, про що більш детально буде висвітлено у другому розділі кваліфікаційної роботи.

Підсумком роботи над даним підрозділом стало те, що в результаті здійсненого смислового аналізу ключових понять нами більш чітко усвідомлюється сутність досліджуваного об'єкту і предмету, подолані непорозуміння щодо неоднозначності трактовки деяких дефініцій, котрі зустрічаються у різних джерелах.

В даній роботі нами будуть використовуватись такі дефініції. Нотаріат – це правовий інститут, покликаний забезпечити позасудову охорону та захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад, а

також держави шляхом вчинення в межах безспірних правовідносин нотаріальних дій уповноваженими на те органами та посадовими особами.

Публічне адміністрування – це врегульована нормами права діяльність публічної адміністрації (інститутів публічної влади), яка направлена на реалізацію законних прав і свобод людини і громадянина, задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади і місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права, дотримання Конституції і чинного законодавства.

Інноваційні технології – це процесуально структурована сукупність прийомів і методів, направлених на вивчення, актуалізацію і оптимізацію інноваційної діяльності, в результаті якої створюються і матеріалізуються нововведення, що викликають якісні зміни в різних сферах життєдіяльності. Ці зміни орієнтовані на раціональне використання матеріальних, економічних і соціальних ресурсів.

Інформаційні технології – це такі інноваційні технології, які використовують виробництво і застосування інформації для аналізу і прийняття на його основі управлінського рішення. Особливістю інформаційних технологій є використання інтерактивного режиму (діалогового або в режимі реального часу); інтегрованість (стиківка) усіх процесів і об'єктів управління; гнучкість процесу зміни як даних, так і постановки задач.

1.2. Стан наукового вивчення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату

Нотаріат в Україні, перш ніж стати значною, авторитетною і такою, що користується попитом інституцією, що відіграє важливу роль в укріпленні правових основ громадянського суспільства в нашій країні та підвищення правової культури населення, пройшов складний шлях від простих переписувачів до кваліфікованих юристів. Звичайно, що така важлива публічно-державна інституція слала предметом теоретичного і практичного

вивчення різних галузей знання і наук. Зокрема, досліджувались питання щодо ролі і місця нотаріату в системі дотримання права і правозахисної діяльності, цілях нотаріальної діяльності і взаємовідношень нотаріусів і держави. Так, наприклад, ще на початку ХХ ст. відомий професор В. Синайський, який викладав цивільне право в Київському університеті (1911-1922 р.р.) відмічав, що нотаріат ще не зайняв того достойного місця, яке повинно йому належати у державно-правовій системі країни. Причини такого порядку, на думку вченого, знаходяться у неналежному устрою самого нотаріату, який не організований на корпоративних засадах, а навпаки, поставлений під контроль суду, базується лише на вузькому спеціалізованому знанні без необхідного загального правового знання [56, с. 169].

Сфера нотаріату, нотаріальна діяльність як об'єкти публічного управління та адміністрування, вивчаються різними науками і кожна з них намагається знайти свій предмет і висвітлити притаманні йому аспекти і ракурси. Так, історики, зокрема О. Бандурка, М. Бурдін, О. Головка та ін. вивчають минуле нотаріату. Для них воно цікаве в контексті становлення даного виду діяльності, його ролі і значення як правового інституту та універсальних можливостей нотаріату для реалізації суспільного і державного блага.

Звичайно найбільшу кількість наукових доробків з проблем функціонування сфери нотаріату належить галузі юридичних наук. Концептуальні теоретико-правові дослідження в сфері інституту нотаріату, теоретичні проблеми щодо змісту адміністративно-правового регулювання, представлені в роботах Ю. Битяка, В. Авер'янова, В. Грохольського, Н. Железняк, В. Колпакова, А. Комзюка та ін. Так, Ю. Битяк, В. Авер'янов розглядають нотаріат в контексті адміністративно-правових відносин. Наприклад, В. Авер'янов пише «У процесі здійснення адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності можна виділити дві взаємопов'язані між собою частини. По-перше, це вся система органів державної влади і місцевого самоврядування, задіяних у процесі здійснення державного регулювання нотаріальної діяльності, тобто інституційний

механізм регулювання відносин у сфері нотаріальної діяльності. По-друге, це система правових норм, правових ідей та принципів, які творять законодавство про нотаріальні органи і які регулюють зміст та процес здійснення державного регулювання нотаріальної діяльності, тобто правовий механізм регулювання» [1, с. 214].

Окремі питання щодо генезису й еволюції інституту нотаріату є предметом наукового інтересу М. Долгова, О. Пономарьова, В. Черниша, М. Скотара та ін. Наприклад, М. Скотар вважає, що дослідження історії становлення й розвитку нотаріату, може запропонувати сучасникам рішення важливих задач, які стоять перед сучасним нотаріатом як значимим правовим інститутом. Автор наголошує, що аналіз історичного досвіду корисний з точки зору сучасного законодавчого і практичного досвіду нотаріальної діяльності [57].

В. Черниш також наголошує, що сучасний інститут нотаріату не можна достатньо глибоко осмислити, дослідити, вивчити поза зв'язком із попередніми стадіями його розвитку. В умовах реформування усієї правової системи, появи нових нормативно-правових документів стає цілком очевидною потреба в об'єктивному і ретельному вивченні історії, в аналізі минулого з позицій нових підходів сьогодення. Таке дослідження сприятиме виробленню наукових оцінок щодо сучасного нотаріального процесу, правильному визначенню напрямів його реформування, що дасть змогу нотаріату справедливо посісти належне місце поряд з такими інститутами, як суд, прокуратура, адвокатура в правовій системі України [67].

У працях В. Баранкової, Г. Гулевської, Л. Данюк, М. Дякович, Т. Карнаух, О. Неліна та багатьох ін. розкриваються різні аспекти специфіки нотаріальної діяльності як публічно-правового інституту. Так, Г. Гулевська у своєму дисертаційному дослідженні розкриває організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні. Авторка розкриває генезис та стадійність інституту нотаріальної діяльності, як об'єкта державного регулювання; характеризує особливості державного регулювання, організації та функціонування нотаріату на відповідних етапах; розкриває питання щодо

співвідношення державного управління та державного регулювання нотаріальної діяльності; наголошує на публічно-правовій сутності нотаріальної діяльності та на його дуалістичній природі (державний і приватний) і більш детально аналізує діяльність та правовий статус приватних нотаріусів [14, с. 4].

Л. Данюк присвятила низку статей, присвячених функціонуванню й адміністративно-правовому регулюванню сфери нотаріату. Вона розкриває сутність і зміст адміністративно-правових відносин у сфері управління нотаріатом, визначає їх місце у нотаріально-правових відносинах, обґрунтовує сучасні напрямки розвитку адміністративно-правового регулювання і на цій підставі формулює відповідні пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері [17].

Т. Карнаух розглядає нотаріат через призму превентивного правосуддя в Україні. При цьому авторка зазначає, що в основу характеристики нотаріату як інституту превентивного правосуддя покладено його розуміння як органу, покликаного не здійснювати судові функції, а сприяти досягненню завдань правосуддя і попереджувати виникнення судових спорів. Також вона чітко визначає, що превентивна роль нотаріального захисту полягає у попередженні порушень права шляхом вчинення нотаріальних дій; відмови від їх вчинення; роз'яснення сторонам наслідків вчинених дій. На думку Т. Карнаух, судова система і нотаріат активно взаємодіють. У цій взаємодії нотаріат як інститут попереджувального, або превентивного правосуддя, покликаний не здійснювати судові функції, а сприяти досягненню завдань правосуддя і запобігати виникненню судових спорів за допомогою попередження порушень цивільних прав та інтересів та забезпечення їх належної реалізації [27, с. 44].

О. Нелін розглядає актуальні проблеми функціонування системи нотаріату в Україні як окремого інституту захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у рамках єдиної цілісної системи діяльності органів, організацій і нотаріусів, на яких покладено обов'язок стабілізації правового регулювання цивільних правовідносин. Автор обґрунтовує необхідність докорінних змін правового регулювання нотаріальної діяльності. Він особливо

звертає увагу на низку існуючих у сфері нотаріату проблем, усунення яких допоможе не лише посилити захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а й успішно вдосконалити судову систему в Україні [34].

З урахуванням глобалізаційних процесів і в наслідок того, що Україна є членом багатьох міжнародних спільнот: членом Ради Європи, ООН, СОТ, співробітничает з міжнародними економічними і бізнесовими, громадськими організаціями, останнім часом з'являються роботи, присвячені саме міжнародним аспектам нотаріальної діяльності. Так, Н. Ільєва і Е. Крістева у своїй статті аналізують проблеми адаптації міжнародного досвіду нотаріальної діяльності до вітчизняної системи нотаріату. Автори обґрунтовують необхідність всебічного вивчення особливостей міжнародного досвіду нотаріальної діяльності у зв'язку з реформуванням вітчизняного нотаріату в умовах сьогодення. Оскільки нотаріальна практика в кожній країні має свою специфіку, то на основі вивчення закордонного досвіду здійснення нотаріальної діяльності та з метою збереження єдності регулювання організації нотаріальної діяльності, вони говорять про доцільність прийняття змін до Закону України «Про нотаріат» [26].

З появою публічного управління та адміністрування як галузі знань починають з'являтися праці, присвячені не правовим, а саме управлінським аспектам у сфері нотаріату. У цьому напрямку сформувалась плеяда українських науковців і практиків, серед яких слід назвати І. Аршаву, М. Завального, О. Зайцева, О. Плеханову, Д. Плеханова та ін.

І. Аршава аналізує особливості державного управління нотаріатом в умовах сучасного українського державотворення, обґрунтовує необхідність дослідження феномена нотаріату через концептуальну призму широкого розуміння поняття державного управління [4].

О. Плеханова, Д. Плеханов висвітлюють особливості функціонування нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави й громадянського суспільства крізь призму нормативно-правового забезпечення. На їх думку, у процесі сучасних трансформацій в Україні, що викликані як внутрішніми, так і

зовнішніми чинниками, важливим аспектом у здійсненні нотаріальної діяльності є визначення місця та публічно-правового регулювання нотаріату як інституту громадянського суспільства [37].

В даному підрозділі слід окремо зупинитися на дослідженнях інноваційних технологій в управлінні та адмініструванні, які так само важливі у даній кваліфікаційній роботі.

Інноваційні технології управління та їх методологічне обґрунтування все частіше об'єктом дослідження науковців, оскільки їх застосування у різних сферах суспільного життя потребує єдиного методологічного підходу до аналізу. При усій широті застосування інноваційних технологій сьогодні відчувається серйозний розрив між теорією і практикою в силу недостатньої вивченості багатьох питань, починаючи від формулювання ключових понять і закінчуючи специфікою просування інновацій у публічну сферу.

Інновації в сфері державного і публічного управління, як правило впроваджуються в умовах використання традиційних методів і моделей управління, орієнтованих в першу чергу на вирішення типових задач, алгоритмів і стандартів. Однак трансформація соціально-економічних і організаційних структур в сучасній Україні вимагають впровадження в публічну сферу нових комплексних інструментів для вирішення складних соціальних проблем. Тому дослідження нових наукоємних управлінських технологій в сфері публічного управління й адміністрування потребують глибокого теоретичного аналізу.

Сучасна концепція інноваційних технологій у сфері публічного управління носить міждисциплінарний характер на основі досягнень теорії інновацій, теорії управління, теорії інноваційного менеджменту, теорії системного аналізу і теорії інформаційного суспільства.

Серед досліджень, присвячених даній проблематиці, можна назвати низку наукових праць і дослідників, зокрема Є. Барбашову, А. Гев'юка, С. Попова, Г. Панченко, Х. Хачатуряна, Ю. Шарова та ін.

Наприклад, С. Попов, Г. Панченко в своєму посібнику розкривають сутність парадигми інноваційного розвитку суспільства; механізми нововведень, теорії та практики їх впровадження; моделей та принципів побудови інноваційної діяльності в органах публічної влади та їх окремих складових [40].

Х. Хачатурян зосереджує увагу на проблемах впровадження інновацій у системі державного управління в процесі здійснення адміністративної реформи. Автор обґрунтовує необхідність використання інноваційних технологій у галузі державного управління та в діяльності державних службовців. Цікавим є його визначення щодо поняття «управлінська інновація» та визначення особливостей інновацій у державному управлінні [66].

А. Гев'юк в своїй статті говорить що інновації в системі державного управління необхідно розглядати як самостійний клас інноваційних явищ та процесів з власною специфікою та сферою функціонування. Він характеризує різні типи інновацій, зокрема в сфері управлінських послуг [10].

Ю. Шаров, виступаючи на Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні підходи менеджменту у практиці публічного управління» відзначав, що в Україні взято курс на інноваційний розвиток. Це означає, що в сфері публічного управління відбувається перехід до якісно нового стану розвитку держави, який буде супроводжуватись активізацією інноваційної діяльності на основі розвитку нових наукових прогресивних підходів [69].

Виконуючи друге дослідницьке завдання, в даному підрозділі нами проаналізовано стан наукового вивчення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату. Ми можемо відзначити, що у науковій літературі з юридичних наук, з публічного управління та адміністрування досягнуто великих здобутків в цьому напрямку.

Разом з тим, ми зазначаємо, що на теперішній час недостатньо робіт, які б чітко відображали впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування саме у сфері нотаріату. Причому, щоб в цих дослідженнях показувалось наскільки ці інноваційні технології сприяють ефективності

функціонування та реалізації гарантійних механізмів нотаріальної діяльності. Саме цей висновок дозволяє нам утвердитись в актуальності обраної теми кваліфікаційної роботи.

1.3. Підходи, принципи і методи дослідження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату

Кожен новий етап у розвитку науки характеризується подальшим зростанням значення методології у дослідницькій діяльності. Одним із свідчень цього є поява великої кількості саме методологічних наукових розробок, які з'являються майже в усіх галузях фундаментальних наук, зокрема суспільствознавчих. Така інтенсивність розвитку методологічних досліджень пояснюється необхідністю більш глибокого проникнення і всебічного пізнання складних процесів, що відбуваються у суспільстві, з подальшими перспективами їх оптимізації.

Зазначене вище потребує уточнення, що таке методологія. Як показала практика звернення до наукових джерел, дане поняття виявилось доволі абстрактним, а інколи навіть розмитим. Найближче до визначення методології наблизилась філософія, оскільки вона виступає не лише способом пізнання природи, суспільства і мислення, а й загальнотеоретичною основою будь-якого дослідження, його методом. Тому, в даному дослідженні ми будемо спиратись на низку філософських методів, про які мова піде далі. Але при усій важливості філософської методології, її сьогодні буде недостатньо для розуміння процесів, що відбуваються у сфері державного управління і публічного права. А це, в свою чергу, означає, що приватно-наукові методи також мають велике гносеологічне значення для дослідження специфічних об'єктів. Ми вважаємо, що об'єкт і предмет, визначені у даній науковій роботі, представляють доволі специфічну сферу пізнання. Саме конкретні, приватно-наукові методи у своїй сукупності дозволять виявити сутність, зміст і форми досліджуваного об'єкту і предмету: нотаріату як організаційного і правового інституту держави і

громадянського суспільства та інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату, виявити їх особливості і специфічні закономірності розвитку.

Отже, щодо визначення змісту і сутності методології. Методологія (від грецької *metod* і *logos*). Метод в буквальному перекладі означає шлях, шлях пізнання, спосіб досягнення якоїсь цілі. На відміну від галузі знань є авторським, тобто створений певною персоною або групою осіб, науковою або практичною школою [59, с. 289].

Логос – це філософське поняття, що фіксує єдність слова і сенсу, причому слово розуміється у даному випадку не стільки у фонетичному, скільки у семантичному плані. Значення даного терміну передбачає загальний розумний принцип, який керує світом [59, с. 256].

Тоді, методологія буде визначатись як учіння про структуру логічної організації, методи і засоби діяльності, доцільність їх застосування, про основні принципи і підходи пізнання, покладені в основу цієї методології [7, с. 26].

За визначенням О. Крушельницької «Методологія – це система принципів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему. Методологічне знання існує у двох основних формах: 1) у вигляді методологічних концепцій, теорій і 2) у вигляді конкретних методів, принципів, безпосередньо включених у саму структуру конкретно-наукових теорій, тобто, складається із теоретико-світоглядних концепцій і системи методів пізнання» [31, с. 18].

Чому так важливо визначитись з обранням конкретної методології (підходів, принципів і методів) у конкретному науковому дослідженні? Ми вважаємо, що методологія зробить науковий пошук більш продуктивним, направленим на отримання об'єктивного наукового знання або суб'єктивно нового результату (тобто нового для конкретного дослідника), позбавить від зайвих непродуктивних дій.

В останній час спостерігається активний розвиток методології дослідження нотаріальної діяльності за різними напрямками. По-перше, посилюється її

фундаменталізація з застосуванням досліджень у галузі філософії права, державного управління тощо; по-друге, відзначається її антропологізація, тобто у фокус уваги потрапляє особа, яка стає головним об'єктом права і державознавства; по-третє, нові тенденції у методології досліджень нотаріату як інституту публічного права, визначаються глобалізаційними процесами. Це означає, що дослідження нотаріальної діяльності розглядаються не лише в межах національної правової і державотворчої системи, а з урахуванням міжнародно-правових систем, адаптації національної системи до дії міжнародних нормативно-правових актів та їх імплементації в українське законодавство. Крім того, активно починає розроблятися методологія, яка дозволяє досліджувати інноваційні процеси і технології в нотаріальній діяльності.

В рамках даної кваліфікаційної роботи основу складає філософська методологія, де ключовими є філософсько-наукові принципи і діалектичний метод пізнання суспільних явищ. «Принцип (основа, первоначало, вихідна позиція) [59, с. 439]. Принципи пізнання – це основоположні концепти, які дозволяють інтерпретувати зміст законів і понять; у пізнанні принцип – це одна з ключових засад наукової системи, узагальнення і розповсюдження якогось положення на усі явища даної сфери, із якої принцип виведений. Принципи формулюються в системі понять, які виробляються в практичній діяльності цивілізацій і визначаються конкретними соціокультурними умовами [18, с. 26].

Основними принципами, на які ми спираємось у дослідженні інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату це: 1) принцип об'єктивності, 2) принцип причинності, 3) принцип відповідності, 4) принцип спостережуваності.

Як писав Е. Агацці «Принцип об'єктивності прагне пізнати об'єкт «сам по собі», без врахування аксіологічних умов виробництва знань. Тобто, він передбачає звільнення науки від вірувань і цінностей. На даному принципі формується установка дослідника на те, щоб у науковому пізнанні і

дослідженні орієнтуватись на об'єктивні закони і фактори, а не на ціннісні судження, які можуть впливати на процес пізнання» [2, с. 143].

Досліджуючи інноваційні технології публічного адміністрування у сфері нотаріату, ми враховували об'єктивність даного процесу. Тобто, впровадження інноваційних технологій у сферу нотаріату є об'єктивною необхідністю, природною відповіддю на усі ті зміни, що відбуваються в інформаційному суспільстві. Впровадження інформаційних інноваційних технологій не є чієюсь особистою забаганкою, гонитвою за «модю», а природним процесом застосування здобутків науково-технічної революції в публічну сферу. Більш того, аналізуючи різноманітні джерела стосовно досліджуваного явища, ми спостерігали різні оціночні судження тих чи інших авторів з цього приводу, і намагались уникнути цих суджень, а виключно орієнтувались на об'єктивність процесів.

Принцип причинності, де причина – це те, що призводить до змін, а наслідок – самі зміни, які виникають при наявності причини. Причини і наслідки переходять одне в інше. Вони існують у єдності і нерозривно пов'язані між собою. Причинні зв'язки мають об'єктивний характер. На даному принципі ґрунтується наукове пізнання дійсності і вся матеріально-практична діяльність людини.

Враховуючи даний принцип, ми досліджували причини появи інноваційних технологій в публічно-управлінській діяльності та причини впровадження їх у сферу нотаріату, а також наслідки такого впровадження. Наприклад, використовуючи принцип причинності, ми вивчали наскільки новітні технології спрощують ведення нотаріальної діяльності, як вони впливають на швидкість вирішення задачі, наскільки вони підвищують ефективність і якість надання послуги конкретній фізичній чи юридичній особі.

Принцип відповідності був сформульований Н. Бором в квантовій фізиці, але сьогодні даний принцип не обмежується рамками фізики. Філософське значення принципу відповідності полягає у тому, що він показує, як реалізується діалектична теза про те, що абсолютна істина складається з

безкінечної послідовності відносних істин. Отже, принцип відповідності стверджує, що кожна теорія – це відносна істина, яка містить в собі елемент абсолютної істини, вона відповідає певному етапу в процесі пізнання. Зміна теорій – це не катастрофа у пізнанні, а звичайний процес розвитку, поступове проникнення в сутність речей і явищ. Якими б неймовірними і суперечливими не здавались би нові теорії, вони утворюють єдине ціле. Отже, розвиток науки не є механічною заміною старих теорій новими, а процес їх послідовного узагальнення, коли нове заперечує старе, але не знищує його повністю, а утримує все те, що було позитивного у старому.

Даний принцип ми використовували, коли розглядали в генезі стан наукового вивчення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату. Завдяки принципу відповідності ми зрозуміли, що кожен науковець, який досліджував дане явище, характеризував його у відповідності до стану науки його часу. Якщо ж у іншого дослідника з'являлись нові погляди на дане явище, то це було не бажанням заперечити попередні знання, а саме результатом нових здобутків.

Принцип спостережуваності вимагає, щоб в науку вводились не умозорові величини, а ті, які можна спостерігати. Вважається, що в науку небезпечно вводити умозорові поняття, засновані тільки на повсякденному досвіді. У свій час ще Г. Галілей закликав менше довіряти почуттям, які легко можуть ввести в оману, а навпаки, треба намагатись в процесі роздумів підтверджувати або спростовувати відчуття. Спостережуваним вважається об'єкт, який піддається вимірюванню. Спостережуваність, таким чином, зводиться до вимірюваності. Отже, сутність даного принципу врешті решт зводиться до наступного: будь-які теоретичні конструкції або поняття повинні бути такими, щоб висновки з них (або наслідки) можна було порівняти з результатом досліду. На даному принципі побудована практична частина даної роботи.

Перейдемо до обґрунтування методів даного дослідження. Як вже зазначалось, ми спираємось на діалектичний метод пізнання суспільних явищ. Нагадаємо, що діалектика, при всій множині трактування даного поняття, – це

науково-філософський метод мислення і пізнання, який базується на визнанні всезагального взаємозв'язку матеріальних об'єктів, явищ і процесів та духовних сутностей в їх безперервному розвитку. У якості джерела розвитку діалектика стверджує «єдність і боротьбу протилежностей». Як метод мислення і наукова концепція, діалектика протистоїть метафізиці» [68].

Використання діалектичного методу дозволило нам розглянути сферу нотаріату у розвитку; зрозуміти, які трансформації відбувались з цим інститутом публічного права в процесі розвитку; які протиріччя виникали і як впливали на його стан. Також даний метод допоміг у з'ясуванні впливу інноваційних технологій публічного адміністрування на розвиток сфери нотаріату, на якість надання послуг, на задоволення потреб фізичних і юридичних осіб.

Наряду з філософськими методами використовувались загальнонаукові: системний і структурний аналіз, метод класифікації і порівняльний, абстрагування і конкретизації.

«Системний аналіз – це науковий метод, який передбачає послідовність дій щодо встановлення структурних зв'язків між постійними або змінними елементами досліджуваної системи» [31, с. 62]. Така трактовка системного аналізу характеризує спроби узагальнити найбільш розумні прийоми будь-якого аналізу (економічного, політичного, управлінського тощо), визначити загальні закономірності його проведення.

Специфічність системного аналізу полягає у тому, що він містить в собі два аспекти: з одного боку, це аналіз систем, оскільки акцент робиться на об'єкті вивчення (системі), а з іншого – це системність розгляду (врахування усіх найважливіших факторів і взаємозв'язків, які впливають на вирішення проблеми, використання певної логіки пошуку найкращого рішення).

В даній роботі системний метод використовується з позиції обидвох аспектів, оскільки об'єкт нашого дослідження – нотаріат як організаційний і правовий інститут держави і громадянського суспільства дійсно представляє складну соціально-правову систему, відповідно досліджувати його необхідно з

позиції системного розгляду, тобто з урахуванням усіх найважливіших факторів і взаємозв'язків, які впливають на його функціонування. А предмет дослідження – інноваційні технології публічного адміністрування у сфері нотаріату якраз є одним з тих факторів, що впливають на підвищення ефективності сфери нотаріату.

Таким чином, системний аналіз інноваційної діяльності дозволив нам вивчити широкий клас її видів і технологій і зробити висновок, що інноваційні технології впливають на якісну зміну системи вцілому, сприяють її переходу на більш високий рівень організації і функціонування.

Структурний аналіз є методологічним різновидом системного аналізу. Він був розроблений у 60-70-ті роки ХХ ст. американським дослідником Д. Россом. Ключовим моментом структурного аналізу є виявлення структури об'єкту як відносно стійкої сукупності елементів та визнання методологічного примату відношень (зв'язків) над елементами в системі [7, с. 87].

Метою даного методу є вивчення статичних характеристик системи шляхом виокремлення в ній підсистем і елементів різного рівня і визначення зв'язків і відношень між ними. Ще одна мета даного методу полягає у перетворенні загальних, невизначених знань щодо вихідної предметної області у точні моделі, що описують різні підсистеми модельованої системи.

За допомогою структурного аналізу ми встановили усі структурні елементи сфери нотаріату і зв'язки між ними. З'ясували їх функціональне призначення та вплив на ефективність функціонування даної системи вцілому. Даний метод дозволив глибше розібратись у сутності нотаріату як об'єкту публічного адміністрування.

Метод класифікації представляє собою підведення окремих предметів або явищ на основі притаманних їм спільних ознак під більш загальне поняття, яке буде означати певні класи тих чи інших предметів чи явищ. Співвіднесення предмету або явища з певним класом дозволяє уточнити наше знання про окремі предмети, розкрити не лише особливості даного предмету чи явища, але й внутрішні зв'язки між групами і класами явищ [15, с. 16].

Метод класифікації використаний при вивченні інноваційних технологій публічного адміністрування. Спочатку ми визначили тип досліджуваного явища – технологію. А потім на основі спільних ознак клас – інноваційні технології, а вже в рамках даного класу класифікували їх за різними видами: інформаційні технології, технології електронного врядування, технології обробки даних тощо.

Порівняльний метод – це науковий метод зіставлення і порівняння двох і більше об'єктів, виокремлення в них спільного і відмінного з метою класифікації і топології [63, с. 499].

Застосування порівняльного методу дозволило зібрати, узагальнити, систематизувати велику кількість інформації стосовно нотаріальної діяльності в Україні і за кордоном; порівняти різні інноваційні технології у сфері нотаріату; порівняти управлінсько-адміністративні нормативно-правові акти тощо.

Підсумовуючи даний підрозділ зазначимо, що вирішення поставлених дослідницьких задач було б неможливе без чітко продуманої і обґрунтованої методології. Використання представлених вище методів допомагало на кожному з етапів наукового дослідження при підготовці даної кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ

2.1. Аналіз сфери нотаріату як об'єкту публічного адміністрування

Поява нотаріату обумовлена низкою обставин, в тому числі об'єктивною необхідністю сприяти фізичним і юридичним особам у формально-юридичному закріпленні дій і законних домагань, які забезпечують їх доказовість і правомірність. Виходячи з цього розуміємо, що сучасний нотаріат є не просто юридичним органом, а важливим інститутом держави і суспільства, який здійснює публічно-правову діяльність, направлену на захист прав і законних інтересів особистості, суспільства, держави.

Не заглядаючи у далеку історію, тим не менш пошлемося на коротку історичну довідку. Нотаріус – одна із найстаріших юридичних професій, витоки якої знаходяться у давніх цивілізаціях Вавилону, Єгипту, Іудеї та Стародавнього Риму. Виникнення й розвиток нотаріату пов'язано з декількома обставинами. Перш за все – це розвиток суспільних відношень у суспільстві і цивільного обороту між його суб'єктами в реалізації їх прав та виконанні обов'язків, в укладанні різноманітних угод та закріпленні набутих прав у письмовому вигляді. Розгляд нотаріату у цьому аспекті вказує на те, що нотаріальна діяльність нерозривно пов'язана з розвитком приватної власності і приватного права. Найбільш яскраво, можна сказати афористично, про необхідність розвитку юридичних процедур у цивільному обороті висловився Г. Гегель, написавши: «Власність спочиває на договорі і на формальностях, що роблять її доказовою і правомірною» [11, с. 255].

Розвиток нотаріату йшов разом з еволюцією правової доказовості, коли на зміну усному доказу прийшов доказ письмовий. Крім того нотаріуси супроводжували різні історичні події і засвідчували багато важливих фактів,

включаючи географічні відкриття. Історичним фактом є, наприклад те, що Х. Колумба у 1492 р. супроводжував королівський нотаріус Есковедо, який і засвідчив своїм нотаріальним актом офіційне відкриття нових земель [19, с. 81]. На думку багатьох сучасних дослідників сфери нотаріату, саме завдяки нотаріусам інформація щодо різних важливих подій і фактів збереглась і дійшла до наших днів.

Роль і місце нотаріату в нашій країні було визначено після проголошення державою Україна своєї незалежності. Реформи, які почали здійснюватися після оголошення незалежності, а саме: відродження приватної власності, широкомасштабна приватизація, розвиток підприємництва і бізнесу та інші, викликали необхідність щодо розвитку інститутів, які б захищали суб'єктів цивільного обороту. У відповідь на ці зміни у 1993 р. був прийнятий Закон України «Про нотаріат» (з правками і змінами чинний) [50]. Цим законодавчим актом в Україні запроваджувалась модель латинського нотаріату, згідно якої органи нотаріату належать до органів цивільної юрисдикції і їх діяльність направлена на захист і охорону прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Суть нотаріальної діяльності полягає перш за все у тому, щоб забезпечити реальність набутих прав та їх закріплення у відповідній юридичній формі.

У своїй діяльності органи нотаріату керуються діючим законодавством України і також вимагають його дотримання від усіх зацікавлених осіб, які звертаються до нотаріусів з проханням щодо засвідчення нотаріальних дій. Виявивши порушення законності громадянами або посадовими особами, нотаріуси повідомляють про це керівникам відповідних організацій або органам правопорядку, зокрема прокуратурі. Тим самим, нотаріуси сприяють укріпленню законності і верховенства права.

Завдання з охорони прав фізичних і юридичних осіб, яке стоїть перед органами нотаріату, мають багато спільного з завданнями і діяльністю суду. Різниця між цими двома правозахисними інститутами полягає у тому, що здійснюються вони іншими методами і способами, адже діяльність нотаріату має виключно попереджувальний характер. Діяльність нотаріату, на відміну від

судової діяльності, має предметом свого розгляду лише безспірні справи. В той час як у суді розглядаються вже справи, які неможливо вирішити іншим шляхом.

Отже, виходячи із задач, які виконують нотаріальні органи, можна зробити висновок, що сутність нотаріальної діяльності полягає у засвідченні і підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні громадянських прав з метою попередження можливих порушень, або у якості захисту вже порушених прав.

Повніше діяльність нотаріату можна розкрити через функції, які відображають його особливості як унікального правового інституту, що ставить своєю задачею захист суб'єктивних прав громадян і юридичних осіб в приватноправовій сфері і здійснює діяльність на засадах публічності. Розгляд функцій нотаріату має велике значення для вирішення питання щодо того, чи мають ці функції специфіку, яка зумовлена відмінністю нотаріату від державних органів, а також недержавних органів і установ.

Функції нотаріату відображають його сутність і основні напрямки діяльності всієї його системи. Вони мають особливий характер, що виходить із публічно-правового статусу нотаріальної діяльності і особливостей компетенції нотаріусу, діючого в рамках безспірної цивільної юрисдикції. Дослідники виокремлюють декілька видів функцій. Розглянемо їх сутність, посилаючись на законодавчі акти, зокрема Закон України «Про нотаріат» та наукову літературу.

Соціальні функції, які власне й визначають місце нотаріату в системі органів цивільної юрисдикції у правовій системі України. Серед соціальних функцій є такі:

- 1) Попереджувально-профілактична функція, яка покликана попередити майбутній спір про право. Нотаріус, під час здійснення певних нотаріальних дій, встановлює особу і виявляє її справжні наміри. В цей момент обов'язок нотаріуса полягає у нагляді за законністю цих дій. Тим самим нотаріат дозволяє знизити тиск на судову систему, оскільки зменшує кількість можливих судових спорів. Нотаріальні акти, маючи особливу доказову силу, полегшують розгляд

цивільно-правових спорів і процес доказу в суді. Наприклад, нотаріат шляхом вирішення цивільно-правових справ безспірного характеру, тобто при відсутності спірних моментів в угодах щодо розділу майна між подружжям, спадкоємцями, шлюбних контрактів; угодах щодо стягнень на закладене майно; чи щодо подовження терміну вступу у право спадку або включення в число спадкоємців особи, яка по закону має на те право (при наявності доказу щодо родинних відносин тощо, зменшує кількість справ у судах.

2) Правореалізуюча функція, що вказує на місце нотаріату в системі здійснення прав і виконання зобов'язань. Дана функція проявляється у наступних діях: забезпечення належних правових умов для правомірної поведінки учасників щодо яких здійснюються нотаріальні дії; сам нотаріус виконує, використовує і дотримується правових норм матеріального і процедурного характеру у зв'язку з наданими йому повноваженнями.

3) Правоохоронна функція. Нотаріат, забезпечуючи законність і правомірність юридичних дій учасників, знижує рівень цивільних і кримінальних правопорушень. Наприклад, нотаріус, засвідчуючи законність угоди у сфері нерухомості, тим самим знижує кримінальний оборот нерухомого майна.

4) Фіскальна функція. Вона відображає правову необхідність для нотаріату сприяти у вирішенні державних задач щодо стягнення податків. Так, органи нотаріату повідомляють податкові органи, що вони посвідчували договори дарування чи видавали свідоцтва про право на спадщину, які оподатковуються і потребують сплати державного мита.

5) Функція юридичного обслуговування населення і надання юридичної допомоги.

Наступна група функцій – це так звані змістовні функції, які відображають характер нотаріальної діяльності. Серед них важливими є:

1) Правоустановча функція, котра полягає у необхідності встановлення у нотаріальному виробництві великої групи пов'язаних між собою юридичних

фактів. В ході реалізації цієї функції нотаріус зобов'язаний опрацювати, перевірити велику кількість документів.

2) Функція засвідчення, яка надає нотаріусу повноважень здійснювати від імені держави окремі дії, що засвідчують юридичні факти.

3) Охоронна функція полягає в тому, що на сферу нотаріату покладається охорона прав учасників нотаріального правочинства. Дана функція присутня під час здійснення будь-якої нотаріальної дії.

4) Юрисдикційна функція, яка безпосередньо виходить із визнання ролі нотаріату як органу цивільної юрисдикції. Засвідчення фактів, копій документів та інші нотаріальні дії щодо громадян, організацій і установ повинні здійснюватися таким чином, щоб при цьому не були порушені права третіх осіб або суспільні чи державні інтереси. Особливістю здійснення юрисдикційної функції є діяльність по попередженню правових конфліктів, а не їх врегулювання [50; 22; 35; 53].

Дослідження функцій нотаріату дозволило нам визначити його місце у сучасному суспільстві як особливого публічно-правового інституту і розкрити специфіку його діяльності щодо учасників нотаріального правочинства. Специфіка нотаріальних функцій, що здійснюються в межах нотаріального виробництва, визначає неможливість передачі нотаріальних повноважень іншим органам.

Крім сфери приватних відношень, нотаріальні органи мають значний вплив на різноманітні сторони суспільного життя, в тому числі на господарську діяльність учасників економічних відношень. Вони сприяють реалізації громадянських прав і попереджають можливі порушення у цій сфері.

В даному підрозділі також будуть досліджені аспекти публічного управління і адміністрування в сфері нотаріату. З цією метою ми розглянемо взаємодію нотаріату з різними гілками і органами влади. Як вже зазначалось, інститут нотаріату виник і функціонує на основі норм Конституції України як основного закону, так й інших нормативно-правових актів (Закон України «Про нотаріат», Цивільний, Сімейний, Житловий кодекси України, Постанови й

розпорядження Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства юстиції та інші нормативні акти, які деталізують окремі аспекти діяльності нотаріату). Цими нормативно-правовими актами не лише визначаються особливості нотаріату і нотаріальної діяльності, але й необхідність державного впливу на функціонування зазначеного об'єкту та державного регулювання. Адже держава, надавши нотаріусам відповідними правовими актами, можливість здійснювати публічно-правову діяльність від її імені, тепер несе велику відповідальність за наслідки виконуваних нотаріальних дій, а в кінцевому підсумку, за дотримання прав громадян, яких держава зобов'язала звертатись до нотаріусів за виконанням цих дій [34, с. 67].

Сьогодні нотаріальна діяльність здійснюється не лише державними нотаріусами, але й приватними. Поява приватних нотаріусів та їх правовий статус був визначений і закріплений Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» [43]. Цими змінами держава не лише знімала обмеження приватних нотаріусів щодо вчинення нотаріальних дій, але й сприяла поступовому переходу до єдиного нотаріату, покращенню умов доступу фізичних і юридичних осіб до нотаріальних послуг, підвищенню вимог до діяльності приватних нотаріусів, посиленню їх відповідальності за дотриманням режиму нотаріальної таємниці, уточненню порядку роботи кваліфікаційної комісії нотаріату тощо. Отже, по мірі того як суспільні трансформації впливали на реформування сфери нотаріату, держава в особі повноважних органів, виробляла механізми врегулювання нотаріальної діяльності та закріплювала їх у відповідних нормативно-правових актах.

Турбуючись про гарантію і дотримання прав громадян і юридичних осіб під час отримання нотаріальних послуг, органи державної влади розробляли нормативно-правові акти, покликані посилювати вимоги до професії нотаріуса (особливо приватного), відповідно гарантій його діяльності. Окремими документами вводилось поняття «відповідальності нотаріуса» (у разі допущення порушень припинення її шляхом анулювання свідоцтва),

забезпечення реалізації конституційного припису щодо судового контролю за законністю вчинення нотаріальних дій [47].

По мірі зростання відкритості і публічності державної влади, вона прагнула частину управлінсько-адміністративних повноважень покласти на органи громадського і професійного самоврядування. Так, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності» від 06.09.2012 № 5208-VI було внесено зміни до ст. 16 Закону України «Про нотаріат». Цим документом запроваджувався орган професійного самоврядування нотаріусів – Нотаріальна палата України (НПУ).

Як зазначається в Законі «Професійне самоврядування нотаріусів здійснюється через Нотаріальну палату України та її органи. Нотаріальна палата України є організацією, яка здійснює професійне самоврядування у сфері нотаріату. Метою професійного самоврядування нотаріусів є об'єднання на професійній основі зусиль нотаріусів для виконання покладених на них цим Законом обов'язків і забезпечення їхніх прав, представництво професійних інтересів нотаріусів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях, захист професійних інтересів та соціальних прав нотаріусів, сприяння підвищенню професійного рівня нотаріусів та надання їм методичної допомоги, захисту інтересів фізичних і юридичних осіб при заподіянні їм шкоди внаслідок незаконних дій або недбалості нотаріуса. Діяльність Нотаріальної палати України здійснюється відповідно до законодавства та її статуту. Повноваження Нотаріальної палати України визначаються цим Законом та її статутом» [42].

В Статуті Нотаріальної палати України, зокрема, зазначається «Професійне самоврядування нотаріусів функціонує на засадах законності, гласності, демократичності, колегіальності, виборності, обов'язковості членства нотаріусів та виконання рішень органів професійного самоврядування, прийнятих відповідно до їх компетентності, забезпечення рівних можливостей доступу нотаріусів до участі у професійному самоврядуванні» [58].

Як орган професійного врядування Нотаріальна палата України прагне всебічно покращувати нотаріальну діяльність. З цією метою вона долучилась до розробки Правил і Кодексу професійної етики нотаріусів, які потім були затверджені Наказом Міністерства юстиції України [48].

Члени Палати постійно беруть участь в обговоренні законопроектів щодо нотаріальної діяльності чи споріднених. Зокрема, жвава дискусія розгорнулась навколо законопроекту, спрямованого на подолання рейдерства. Як зазначає НПУ «нотаріат – на сьогодні єдина правова інституція в Україні, яка спроможна захистити власність, та яка завжди стоїть на заваді рейдерству». Президент НПУ звертає увагу «на небезпеку впровадження законопроектом нових суб'єктів державної реєстрації – Державних унітарних підприємств, які є фактично заміною сумновідомих комунальних підприємств та їх філій. Дієвим способом захисту вказаних документів від підроблення, а відтак уникнення рейдерських проявів, може бути запровадження на рівні закону нотаріального засвідчення справжності підпису на таких документах з обов'язковим використанням спеціальних бланків нотаріальних документів» [33].

Ще одним органом громадського врядування щодо професійної діяльності нотаріусів є Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, на яку покладається завдання розгляду скарг щодо відмови в допуску особи до нотаріальної діяльності. Комісія також вирішує питання щодо складання кваліфікаційного іспиту, розробляє і затверджує план складання кваліфікаційних іспитів особами, які виявили бажання займатися нотаріальною діяльністю» [38].

Таким чином, аналізуючи діяльність органів професійного врядування, ми маємо змогу спостерігати, що сьогодні вони разом з державними органами здійснюють всебічне публічне управління та адміністрування сферою нотаріату. Держава, шляхом створення відповідного законодавства, надає органам державної влади, місцевого самоврядування, професійного врядування, мас-медіа, неурядовим громадським організаціям право здійснювати публічно-владні повноваження щодо вдосконалення нотаріальної діяльності та надання

нотаріальних послуг населенню, зокрема: право здійснювати кваліфікаційні випробування, державну реєстрацію, стандартизацію діяльності, контроль за дотриманням правил нотаріальної діяльності щодо дотримання та забезпечення прав громадян.

Ці нові явища і тенденції відображають процес подальшої еволюції публічного адміністрування в сфері нотаріату. По суті спостерігається відмова від жорсткого, централізованого, командно-адміністративного управління й адміністрування. Звичайно, даний процес складний і довготривалий, він потребує вдосконалення правових рамок і форм для вироблення напрямків модернізації законодавства, регулюючого нотаріальну діяльність з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільства і держави; вдосконалення алгоритмів делегування повноважень недержавним організаціям, розвитку інститутів дисциплінарної відповідальності нотаріусів; вдосконалення адміністративних методів регулювання правовідносин в сфері нотаріату, зокрема алгоритмів контролю за виконанням нотаріусами професійних обов'язків і нотаріального діловодства, правових основ електронного нотаріату. Саме останньому буде присвячено наступний підрозділ.

2.2. Сутність інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату

В сучасному світі внесок науки, інновацій та інноваційних технологій є вирішальним фактором соціального й економічного процвітання, лідером розвитку усіх без винятку сфер суспільства. Пригадаємо, що під інновацією (в перекладі – нововведення) розуміється створення, організація, розширення і впровадження чогось нового, раніше не випробуваного для задоволень як потреб людини, так і суспільства в цілому. Сутність цього нового повинна містити в собі діяльність, направлену на пошук і досягнення нових, більш ефективних результатів прийняття управлінських рішень та підвищення ефективності функціонування всієї системи [62, с. 218].

Безумовно, найпотужніший вплив інноваційні технології мають на розвиток економічної сфери. За їх допомогою постійно збільшуються об'єми і різноманіття виробництва продуктів, товарів і послуг. Технології нового покоління орієнтовані на нарощування прогресивних переваг у промисловому виробництві. Інноваційні технології забезпечують не лише збільшення ВВП країн світу, але й його якісні зміни. Завдяки впровадженню інноваційних технологій в усі сфери суспільного життя забезпечується сталий розвиток суспільства в цілому [55, с. 35].

Якісно нові і масштабно впроваджувані технології здатні забезпечити вирішення складних, не реалізованих у попередній технологічній ланці економічних, соціальних та екологічних проблем. Сьогодні передові країни світу впроваджують технології п'ятого покоління. Це технології, які базуються на суцільній автоматизації і комп'ютеризації, саме вони забезпечують високі доходи населення і стандарти споживання.

Досягнутий високорозвинутими країнами наукоємний технологічний рівень і створений на його основі промисловий потенціал, послугував основою для переходу до постіндустріального суспільства. Сьогодні країни, в яких використовуються інноваційні технології, приступили до розробки і вирішення комплексу нових, переважно соціальних задач, що виражається у зміщенні пріоритетів науково-технічної політики на інформаційні послуги, медицину, екологію та інші сфери сталого росту і підвищення якості життя.

Всі ці інновації, звичайно, торкнулись також сфери публічного управління. Формування системи інноваційних методів і технологій державного і муніципального управління обумовлено тим, що публічна сфера на сучасному етапі представляє собою професійні дії апарату управління щодо пошуку найкращих методів і технологій, які б сприяли підвищенню якості управлінських функцій. Ці технології дозволяють вивчати, аналізувати причини відставання та впроваджувати адаптовані до нових соціально-економічних умов вдосконаленого варіанту найкращих практик, з метою підвищення ефективності публічного управління.

Як показує сучасна практика реформування органів державної влади і публічного управління та адміністрування, для оптимізації і досягнення максимальної ефективності управлінських структур, недостатньо лише збалансованості бюрократичних механізмів адміністрування. Тому, в системах управління відбувається впровадження інноваційних управлінських технологій, спрямованих на пошук і досягнення нових результатів. Перш за все такі технології зорієнтовані на ліквідацію одноманітних, малоефективних видів управлінської праці, вдосконалення управлінських структур і в цілому форм життєдіяльності організації.

Інноваційні технології управління здебільшого зосереджуються на проблемах координації органів управління задля уникнення зайвих ланок, котрі посилюють бюрократизацію у прийнятті управлінських рішень, а також на врахуванні думок різних груп населення, які є споживачами соціальних послуг. Важливим завданням на шляху вирішення цієї проблеми є розробка і впровадження нових стандартів і норм щодо послуг, які надаються органами публічної влади, а також модернізація способів оскарження рішень представників публічних органів влади та посадових осіб.

Проведення означених заходів планується за рахунок: 1) розвитку статистичних служб і цілісної системи статистики шляхом проведення соціальних обстежень різних груп споживачів публічно-управлінських послуг; 2) використання на практиці нових цифрових технологій у відповідності до міжнародних стандартів, які дозволяють підвищити прозорість наданої інформації та в цілому підвищити прозорість і відкритість органів влади.

Таким чином, серед усіх інноваційних технологій, які останнім часом швидко розповсюджуються у світі і в Україні, інформаційні займають одне з провідних місць. Саме інформаційні технології змінили способи пошуку, аналізу, обміну і зберігання величезних об'ємів інформації і баз даних. Вони навіть змінили способи соціальної взаємодії, перевівши більшість її видів у віртуальний простір. Цифрова обробка інформації в значній мірі спростила життя суспільства і дозволила деяким процесам проходити набагато швидше.

Очевидно, що із впровадженням нових електронних сервісів і сама діяльність нотаріату, і публічне адміністрування у сфері нотаріату також повинні змінитись. Нотаріату, як інституту публічної сфери і публічно-правових відносин, так само доводиться впроваджувати в нотаріальну діяльність інформаційні технології, що дозволить значно підвищити доступність і зручність отримання нотаріальних послуг, а також посилити рівень правового захисту і стабільності цивільного обороту. У зв'язку з цим, останні декілька років український нотаріат намагається активно і цілеспрямовано розвивати цифровий вектор у своїй діяльності. В цьому він посилається і на досвід європейських країн.

В цьому аспекті цікавим є досвід Франції, нотаріуси якої вже давно відчували вплив цифрової революції й інформатизації усіх значимих інституцій суспільства. Так, наприклад, французькі нотаріуси активно використовують нотаріальний акт, повністю складений в електронній формі і підписаний електронним цифровим підписом сторін і нотаріусу [26].

С. Ковальчук, який аналізував зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності, наводить досвід Польщі, де більше десяти років польські нотаріуси застосовують інформаційні технології для ведення реєстру актів успадкування (RAPD). Нотаріальний акт про спадщину, зареєстрований у вищезгаданому реєстрі, має силу, рівнозначну законному рішенню суду щодо придбання спадщини. А вже з 2012 року нотаріальний реєстр заповітів Польщі був внесений до Європейської мережі реєстрів, що дозволило польським громадянам шукати відомості про майно у закордонних електронних джерелах так само як, і громадянин будь-якої європейської держави здатен отримати інформацію про майно в польському реєстрі [30, с. 103].

Оскільки Україна часто звертається до реформаторського досвіду Грузії, доречно також розглянути, яким чином впроваджувались електронне адміністрування в сфері нотаріату в цій країні. Як відзначала Голова Нотаріальної палати Грузії Н. Хаперія у своїй доповіді «Електронні послуги у

нотаріальній діяльності», що з 2009 року грузинський нотаріат перейшов на електронне діловодство завдяки тому, що створений єдиний нотаріальний реєстр. Тепер в її державі нотаріальні дії можна здійснювати навіть у мережі Інтернет. Так, усі 255 нотаріусів активно працюють з публічними базами даних (реєстрами), до яких є прямий електронний доступ. Після реєстрації нотаріального акту в реєстр викладаються лише ті документи, які засвідчені у формі публічного права. Згодом копію такого документа може отримати будь-який громадянин, причому як у нотаріуса, так і прямо на сайті НППГ.

Нотаріусу для вчинення нотаріальних дій доступні дані різних публічних реєстрів (нерухомого майна, земельного кадастру, бюро технічної інвентаризації, застави, лізингу, арешту тощо) [65, с. 187].

Українські урядовці і посадові особи в сфері нотаріату також виражають думку про якомога скоріший перехід українського нотаріату у площину електронної взаємодії і врядування, що дозволить нотаріусам вийти на більш високий рівень надання правових послуг громадянам. Як зазначила О. Оніщук, заступник Міністра юстиції з питань державної реєстрації «Ми впевнено крокуємо до реформування нотаріату. Я переконана, що нотаріус – це юридична професія, яка найбільш наближена до людей. Тому нинішня масштабна реформа, яка передбачає перехід до Е-нотаріату, це, насамперед, про безпеку, доступність і якість нотаріальних дій для громадян. Гарантувати доступність і високу якість нотаріальних та реєстраційних дій для всіх верств населення, особливо соціально незахищених, – один із основних пріоритетів Мін'юсту» [36].

На цьому ж наголошує і В. Марченко, Президент Нотаріальної палати України, який стверджує, що впровадження цифрового нотаріату дозволить суттєво оновити нотаріальний процес, зробити його більш зручним та зрозумілим, інтегрує нотаріуса у транснаціональні правовідносини та надасть можливість зміцнити позиції нотаріальної діяльності. Він відмітив, що український нотаріат не може бути осторонь щодо питань розповсюдження електронних технологій, зручних і доступних для великої частини громадян. А

ефективність застосування в сфері нотаріату електронних технологій у взаємодії з державними організаціями і бізнес-структурами, кредитними організаціями та громадянами багато в чому залежатиме від того, наскільки швидко і успішно запрацює Єдина державна інформаційна система нотаріату [32, с. 44].

На наш погляд, український нотаріат лише стоїть на порозі створення електронного нотаріату. Для цього ще треба прийняти низку нормативно-правових актів, які узаконять таку діяльність. Разом з тим, відмічається, що вітчизняний нотаріат починає активно впроваджувати електронні сервіси. Вже зараз сформована база, на основі якої лише потрібно розширювати і постійно додавати нові, зручні нотаріату електронні сервіси виходячи з потреб суспільства.

Так, наприклад, сьогодні у провадженні професійної діяльності нотаріуси вже мають доступ до Єдиного реєстру нотаріусів, Єдиного реєстру спеціальних бланків нотаріальних документів, Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Спадкового реєстру, Єдиного реєстру довіреностей, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [21]. Ці сервіси доволі активно застосовуються нотаріусами в нотаріальних діях, але нажаль до сих пір не створений Єдиний реєстр нотаріальних дій, який би дозволив, по-перше, уникнути проблем шахрайства з боку недобросовісних нотаріусів, наприклад у сфері операцій з нерухомим майном; по-друге, став би важливим кроком на шляху до реальної передачі низки повноважень професійного саморегулювання нотаріусів, а саме: контроль за організацією та діяльністю нотаріату, діловодством, організацією підвищення професійного рівня нотаріусів, контроль за дотриманням Кодексу професійної етики нотаріуса; створенням умов для рівномірного розташування робочих місць нотаріусів територією України [54].

Створення Єдиному реєстру нотаріальних дій (ЄРНД) дозволить забезпечити умови для збереження юридично важливої інформації, отримати достовірну відповідь, необхідну для здійснення нотаріальної дії, звірити зразки печаток і підписів на наданих документах. Дана обставина дозволить здійснити перевірку наданих нотаріусу документів в даний конкретний момент часу, що раніше було неможливим.

Завдяки Єдиному реєстру сучасні нотаріуси зможуть запропонувати нові сервіси. Так, наприклад, при наявності ЄРНД можна звернутись у будь-яку нотаріальну контору і передати (або отримати) необхідний документ у будь-який куточок країни із збереженням його юридичної сили, адже посилений кваліфікований цифровий підпис, який є у кожного нотаріуса, дозволяє зразу ж створювати і використовувати документ у зручному електронному форматі. Безкоштовні публічні онлайн-сервіси нотаріату так само дозволять швидко оцінити ризики обороту закладного майна, перевірити справжність доручення, знайти інформацію щодо спадку і таке ін.

В теперішній час український нотаріат продовжує активно розвивати співробітництво з МВС, Укрреєстром, податковою службою, Бюро кредитних історій, фінансовими установами (банками) в межах міжвідомчої електронної взаємодії. В найближчий час планується перейти на електронний обмін даними з органами РАГС (як тільки буде створений єдиний реєстр).

Значна увага приділяється також розвитку «цифрового» співробітництва між нотаріусами і держреєстраторами. В теперішній час майже 25 відсотків інформації в Держреєстри України надається саме нотаріусами, наприклад, у Держреєстр нерухомості України, Спадковий реєстр, Єдиний реєстр довіреностей, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб, підприємств та громадських формувань, Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження справ про банкрутство, Державний реєстр обтяжень рухомого майна тощо.

Крім того, сьогодні нотаріат може відігравати серйозну роль у ефективному функціонуванні Державної фіскальної служби України завдяки

зручній і затребуваній послугі стосовно електронної реєстрації юридичної особи через нотаріуса. Так, лише за 2018 рік такою послугою скористалось близько 140 тис. підприємців.

Іншою важливою складовою «електронного нотаріату» є надання безкоштовних публічних сервісів на офіційному порталі Державної нотаріальної палати України, як: онлайн-перевірка рухомого і нерухомого майна на предмет застави чи арешту, перевірка чинності довіреності, перевірка майнових прав, перелік необхідних документів для виїзду з дитиною за кордон і багато інших послуг. Таким чином, розвиток інноваційних (а особливо інформаційних) технологій значно підвищує ефективність публічного адміністрування у сфері нотаріату.

Впроваджуючи інноваційні інформаційні технології, сфера нотаріату тим самим намагається відповідати державним задачам, пов'язаним із цифровізацією країни. Як відмічається у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Цифрова економіка – це не окрема галузь, по суті це основа, яка дозволяє створювати якісно нові моделі бізнесу, торгівлі, логістики, виробництва, адміністрування і таке ін. Вона змінює формат освіти, охорони здоров'я, державного управління, комунікацій між людьми, як наслідок – задає нову парадигму розвитку держави, її публічної сфери, економіки і в решті решт всього суспільства» [51].

Отже, роблячи висновок щодо аналізу сутності інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату, можемо констатувати, що нотаріат, як інститут публічної сфери та публічно-правових відносин, вже не може ігнорувати зміни, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства. Сфера нотаріату поступово адаптується до технологічних змін, які відбуваються у суспільстві, щоб забезпечити потреби громадян у нотаріальних послугах в електронному форматі.

Органи публічної влади і нотаріальне співтовариство сьогодні ретельно досліджує, як краще інтегрувати новітні технології в професійну практику нотаріальної діяльності для того, щоб вдосконалити інститут нотаріату і дійсно

зробити його найбільш наближеним до фізичних і юридичних осіб для дотримання і забезпечення їхніх прав.

2.3. Механізми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату

Глобальне переосмислення накопиченого досвіду, впровадження нових технологій і безперервний розвиток, а не лише адаптація до нових тенденцій і трендів сучасності – це ті задачі, які сьогодні стоять перед державою в реформуванні сфери нотаріату України. Для реалізації цих задач необхідно розробити стратегію і механізми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату, причому так, щоб технології були перевагами нотаріальних послуг, а не загрозою для їх вимирання. В цьому аспекті розробка і впровадження нових комфортних сервісів в нотаріальну діяльність зробить можливим забезпечення стабільності цивільного обороту в сучасних реаліях.

Пригадаємо, у першому розділі ми визначили, що публічне адміністрування представляє собою чітко узгоджені дії у веденні державних справ шляхом забезпечення взаємодії і координації усіх гілок влади: законодавчої, виконавчої і судової. Інноваційні технології публічного адміністрування у сфері нотаріату – це такі технології, які дозволяють здійснювати адміністрування (управління) сферою нотаріату таким чином, щоб вона з найбільшою ефективністю виконувала свої функції щодо охорони власності, прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, сприяла укріпленню законності і правопорядку, попереджувала правопорушення шляхом своєчасного засвідчення договорів і угод.

Оскільки нотаріат являє собою публічно-правовий інститут, то для ведення нотаріальних дій, як і для будь-якої інституціональної діяльності, існують чітко визначені порядок, норми, правила. Це означає, що нотаріус має діяти виключно у рамках цього порядку, норм і правил. Тобто, не дивлячись на

усі інноваційні технології, в тому числі інформаційні, які існують у світі, якщо вони не передбачені діючими нормами і правилами, нотаріус не має права їх застосовувати чи ними скористатися. Це інституціональна аксіома. Тоді яким чином можна подолати протиріччя між традиційно приписаними нормами і інноваційними технологіями, які з'являються щодня? Відповідь знаходиться у площині, вже згаданій вище: публічне адміністрування представляє собою чітко узгоджені дії у веденні державних справ шляхом забезпечення взаємодії і координації усіх гілок влади: законодавчої, виконавчої і судової. Отже, механізмами впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату можуть бути такі: 1) створення відповідної законодавчої бази, 2) впровадження і виконання відповідних нормативних приписів, порядку дій органами публічного адміністрування в практику нотаріальної діяльності, 3) нагляд і контроль за їх дотриманням законодавства.

Проаналізуємо рівень законодавчого забезпечення впровадження інноваційних технологій у сфері нотаріату. На теперішній час існує низка законодавчих актів, які регулюють даний напрямок. Крім фундаментальних законів: Конституція України, Закон України «Про державну службу», Закон України «Про адміністративні послуги», Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та ін., які в цілому визначають права і свободи громадян (Конституція України), базові принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства (Про державну службу) [45], правові засади реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання публічних послуг (Про адміністративні послуги) [41], регулювання відносин у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно з метою забезпечення і визнання державою цих прав (Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень) тощо. Але фундаментальні закони не

регулюють впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.

Цю прогалину у вітчизняному правовому полі законотворці намагались виправити протягом останніх двадцяти років. Одним з перших нормативно-правових актів в цьому напрямку був Закон України «Про Національну програму інформатизації», прийнятий ще 1998 році. З чисельними змінами даний Закон чинний і дотепер. В Законі визначаються загальні принципи і засади формування і впровадження інформаційних технологій задля забезпечення інформаційних потреб соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення [49]. Кабінету Міністрів України передбачалось забезпечити розробку і прийняття нормативно-правових актів, які будуть врегульовувати впровадження інноваційних інформаційних технологій.

Впродовж наступного десятиліття розроблялись необхідні правові акти. Одним з найбільш вагомих було Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», яке було прийнято ще в 2010 році. В документі говорилось, що Україна, як і більшість країн світу, вбачає одним зі своїх пріоритетних напрямків розвиток інформаційного суспільства в інтересах людей. Це суспільство повинно бути відкритим для усіх, високотехнологічним, побудованим на інноваційній моделі розвитку і спрямованим на задоволення потреб і інтересів громадян так, щоб кожен мав доступ до необхідної інформації з метою покращення якості життя. А електронне урядування – є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства і відкритого, прозорого державного управління [51]. На даний момент цей нормативно-правовий акт вже втратив свою чинність, але він заклав правові механізми впровадження інноваційних інформаційних технологій в систему публічного адміністрування.

Після втрати чинності вищезазначеного документу необхідно було заповнити утворену правову лаку, що й було зроблено шляхом прийняття

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». В Розпорядженні відзначалось, що основною метою цифровізації економіки та усіх сфер суспільного життя є сприяння економічному зростанню завдяки здатності інноваційних цифрових технологій підвищувати ефективність і якість економічної, громадської та особистої діяльності. Впровадження інноваційних цифрових технологій також сприятиме побудові відкритого інформаційного суспільства як одного з суттєвих факторів розвитку демократичних засад, значно спростить публічне адміністрування усіх сфер життєдіяльності, позбавить від зайвих бюрократичних процедур. Все це разом сприятиме підвищенню продуктивності, економічному зростанню і підвищенню якості життя громадян України [52].

В липні 2019 р., буквально через два місяці після свого обрання, новий Президент України підписує Указ «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг». Цим документом передбачалось всебічний розвиток засобів електронної ідентифікації особи (електронні посвідчення, електронні підписи тощо), а також запровадження важливих для фізичних і юридичних осіб електронних публічних послуг. Зверталась увага на впорядкування та забезпечення прозорості діяльності державних реєстрів [44]. Крім того, Указ передбачає створення Єдиного веб-порталу електронних послуг, де громадяни України зможуть без будь-яких бюрократичних перешкод з боку чиновництва отримувати необхідну їм інформацію.

Сьогодні веб-портали державних і муніципальних органів, тобто органів публічного управління, – це не данина моді. Вони несуть в собі величезне і надзвичайно важливе навантаження, адже в умовах розвитку інформаційного суспільства питання щодо прозорості діяльності органів публічного управління й адміністрування набуває особливого значення. Всі ці обставини будуть

впливати на укріплення інституту відповідальності як адміністративних органів, так і самих державних службовців.

Звичайно, названі документи не стосуються безпосередньо публічного адміністрування в сфері нотаріату, але вони в цілому створюють правові умови для інституціоналізації впровадження інноваційних технологій в усі сфери суспільного життя, в тому числі у сферу нотаріату.

Тепер проаналізуємо, якими правовими документами врегульовується впровадження інноваційних інформаційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату. Як показав аналіз нормативно-правового забезпечення здійснення нотаріальної діяльності, окремого законодавства стосовно досліджуваного питання не існує. Деякі правові норми містяться в Наказі Мін'юсту України «Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України», а також у Законі України «Про нотаріат».

Наразі ведеться широка дискусія про реформування українського нотаріату. Її обговорюють широкі кола фахівців із Міністерства юстиції України, Нотаріальної палати України, правознавці-теоретики, так і безпосередньо діючі нотаріуси. В результаті цієї дискусії була розроблена Концепція реформування нотаріату в Україні, в якій, в тому числі, розглядалися питання щодо створення Е-нотаріату.

Як зазначає О. Оніщук, заступник міністра юстиції з питань державної реєстрації, «Нас очікує масштабна цифровізація нотаріальної діяльності і запровадження електронної системи нотаріату. Зокрема цим передбачається: 1) відмова від ведення паперових книг обліку діяльності нотаріуса; 2) зменшення кількості документів, які особа має подавати для вчинення нотаріальної дії; 3) автоматизація низки процесів у діяльності нотаріусів; 4) ефективна інформаційна взаємодія між державними інформаційними ресурсами; 5) ведення нотаріального архіву в електронній формі» [36].

Українські нотаріуси з нетерпінням очікують реалізації намічених Концепцією кроків, які суттєво розширять можливості сфери нотаріату. Заступник Президента Нотаріальної палати України О. Кирилюк говорить:

«Перехід нотаріату в цифровий простір, в якому нотаріуси зможуть посвідчувати як електронні, так і паперові правочини, можливий шляхом запровадження електронного реєстру нотаріальних дій в широкому розумінні або електронної нотаріальної інформаційної системи – «е-нотар». Перспективами роботи з «е-нотар» для зовнішнього використання є можливість електронного документообігу між нотаріусами та іншими суб'єктами, а також реальність нотаріального посвідчення правочинів з використанням електронних засобів зв'язку. Разом з тим, для запровадження та реалізації в Україні «е-нотар» потрібно законодавство, яке відповідає за регулювання сфери діяльності нотаріату, привести у відповідність до європейських і світових стандартів. Справа тепер за законодавцями» [28].

Ще на початку осені Міністерство юстиції планувало внести до Верховної Ради України законопроект про електронну систему нотаріату, але, на жаль, поки що така пропозиція не реалізована.

В першій частині даного підрозділу ми розглянули один з механізмів впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату, а саме: створення відповідної законодавчої бази. Можемо констатувати, що певні кроки в цьому напрямку вже здійснені і ще плануються здійснюватися, щоправда, як відмічають фахівці, дещо уповільнено.

Наступним механізмом є впровадження і реалізація відповідних нормативно-правових актів з боку органів публічного адміністрування: Кабінету Міністрів, державних адміністрацій, місцевого самоврядування.

Зауважимо, що основне призначення публічного адміністрування полягає в управлінні усіма сферами суспільного життя, в тому числі і виконання правоохоронної функції. У зміст правоохоронної функції входить регулювання правового статусу нотаріату, здійснення певних заходів щодо підвищення ефективності форм і методів його діяльності. Згідно цього Уряд України здійснює заходи по реалізації принципу законності, забезпечення правового порядку, дотримання прав, свобод і законних інтересів громадян, охорони власності.

Функціональна сторона нотаріату напряду пов'язана з діяльністю виконавчих органів влади, а саме органів юстиції, тобто публічне адміністрування у сфері нотаріату реалізується саме через органи юстиції. Форми і методи їх взаємодії носять різносторонній характер, що обумовлено специфічністю самої правової природи органів юстиції, їх функціональними особливостями, містом і роллю нотаріату в українській правоохоронній системі. При цьому потенціальні можливості законодавчого регулювання нотаріальної діяльності є широкими, вони не обмежуються лише необхідністю прийняття нового нормативного-правового акту, здатного регулювати нові реалії в сфері цивільно-майнових відношень.

Так, наприклад, Закон України «Про нотаріат» зберігає адміністративний контроль з боку органів юстиції щодо дій нотаріусів. У статтях 1 і 2 закріплене положення, відповідно до якого контроль за організацією нотаріату України, перевірку організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів та виконання ними правил нотаріального діловодства здійснюються Міністерством юстиції України Міністерством юстиції України та його територіальними органами. [50].

Окремі повноваження з питань адміністрування і контролю делегуються професійним об'єднанням, зокрема Нотаріальній палаті України. Це вимагає від державних структур (тієї ж юстиції) здійснювати адміністративний нагляд за ефективністю такої передачі.

Отже, взаємодія органів юстиції, як ланки публічного адміністрування, і сфери нотаріату полягає у тому, що юстиція здійснює управління і організацію діяльності нотаріатом. Саме органи юстиції, зокрема Мін'юст України, разом з Нотаріальною палатою України виступив ініціатором впровадження новітніх інформаційних технологій в нотаріальну діяльність.

Розглядаючи нотаріат як складову системи публічного управління, слід також звернути увагу на взаємодію нотаріату з податковими органами. Виходячи із функціональних особливостей і характеру фіскальних органів, спектр їх взаємодії також доволі широкий. Аналіз чинного податкового

законодавства України вказує, що цілі, коло задач, основні напрямки діяльності і повноваження вирізняються специфічними особливостями у взаємодії з об'єктами оподаткування. Нотаріус є особою, що займається нотаріальною діяльністю, яка приносить певний дохід – податковим агентом. Значить податкові органи слідкують за тим, щоб нотаріальні дії оподатковувались згідно ставкам, встановленим Податковим кодексом України. Податкові органи регулюють й інші питання, які стосуються нотаріальної діяльності.

Таким чином, в цій частині аналізу було розглянуто практику публічного адміністрування сфери нотаріату публічними органами влади. Суть такого адміністрування полягає у дотриманні українського законодавства, яке регулює сферу діяльності нотаріату. Саме завдяки новітнім інформаційним технологіям адміністрування стає більш ефективним, оскільки вони дозволяють дуже швидко знайти і перевірити необхідну інформацію.

Третім механізмом є взаємодія з судовою системою, яка по відношенню до сфери нотаріату здійснює нагляд і контроль. Проаналізуємо роль і значення судової гілки влади у формуванні й ефективному функціонуванні нотаріату. Правосуддя, як ефективний регулятор суспільних відношень, здійснює великий вплив на правоохоронну діяльність, на усі її сфери, особливо на одну з найбільш складних ділянок, якою є вся система нотаріату. В Законі України «Про нотаріат» мається низка чітких приписів щодо необхідності створення з боку судової влади необхідних умов для ефективного функціонування нотаріату, контролю за його діяльністю.

Згідно положень цивільно-процесуального законодавства, суди в Україні розглядають усі спірні питання з метою захисту прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб, а також справи особливого провадження і справи, які виходять зі сфери адміністративно-правових відношень.

Нотаріальна діяльність, на відміну від судової, яка здійснюється вже по факту, тобто коли спір вже виник, направлена на профілактику або попередження спорів стосовно права. Нотаріус фіксує в документальній формі права і обов'язки, тобто застосовує відповідну норму права шляхом

встановлення юридичних фактів і обставин. Ми бачимо, що функції попереднього і наступного контролю щодо дотримання законності в цивільному обороті характерні і для судових, і для нотаріальних органів.

При цьому нотаріальні акти можуть бути оскаржені в суді в порядку позовного провадження. Суд також може розглядати неправомірні дії нотаріуса, або відмову у здійсненні нотаріальної дії. Як зазначає Г. Гулевська: «судовий контроль за нотаріальною діяльністю ґрунтується на конституційному праві громадян на судовий захист» [14, с. 12].

Для того, щоб запрацював цей механізм контролю з боку суду, необхідна скарга зацікавленої особи, тобто особи, яка зверталась за вчиненням нотаріальної дії. Тоді суд буде розглядати предмет позову. Це може бути скарга або щодо відмови у вчиненні нотаріальної дії, або неправильне вчинення самої нотаріальної дії. Такий порядок свідчить, що суд без необхідності не адмініструє діяльність нотаріальної сфери. Тобто, судова гілка щодо публічного адміністрування в сфері нотаріату, лише слідкує за дотриманням конституційних положень, в першу чергу, гарантій прав громадян, а не контролю за професійною діяльністю нотаріусів.

Таким чином, наведені правові норми і положення, свідчать про унормування і закріплення взаємовідношень нотаріату і органів правосуддя, де судова гілка якраз і виконує функцію публічного адміністрування нотаріальної діяльності. Інформаційні технології значно полегшують цей процес, оскільки надають швидкий доступ до необхідних документів. Крім того, суд ще й слідкує, чи правомірно були використані ті чи інші інформаційні технології, чи допускається їх використання чинним законодавством.

Механізм нотаріальної діяльності передбачає взаємодію сфери нотаріату з усіма органами публічної влади: законодавча влада встановлює принципи, функції і правовий статус нотаріату; виконавча – організовує практику і функціональну складову його діяльності, а судова здійснює контроль над нотаріальними діями.

Опрацювавши міжнародний досвід публічного адміністрування в сфері нотаріату, а також аналізуючи вітчизняну практику, ми дійшли певних висновків, а саме: національна модель здійснення публічного адміністрування і контролю в сфері нотаріату потребує ще серйозних кроків стосовно корегування механізмів такого адміністрування, що обов'язково слід врахувати під час розробки нового закону про нотаріат. Особливо контроль функції повинні стосуватись тих нотаріальних дій, які здійснюються із застосуванням інноваційно-інформаційних технологій.

Контрольними функціями щодо нотаріусів повинні володіти, передусім, державні органи юстиції при збереженні гарантій прав нотаріусів, забезпечуваних можливістю судового оскарження рішень органів юстиції. В новому законі слід передбачити процесуальні питання здійснення дисциплінарного примусу до нотаріуса, що вчинив протиправний вчинок під час здійснення професійних функцій.

Проведений аналіз свідчить про те, що жодна правова інституція, в тому числі нотаріат, не може здійснювати свою діяльність ізольовано, поза усім системним зв'язком з іншими органами публічного управління і адміністрування, які забезпечують дотримання обов'язків, відповідальність, а при необхідності призупинення або повне зупинення діяльності.

Таким чином, в Україні створюються інституціональні основи (механізми), які підкріплюються відповідною нормативно-правова базою, для впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність органів публічного адміністрування з метою підвищенні їх управлінської ефективності.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НОТАРІАТУ

3.1. Емпіричне дослідження впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату

Теоретичний аналіз впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату буде вважатись незавершеним, якщо він не підкріплений практичним дослідженням. Адже постулат «практика – критерій істини» ще ніхто не відміняв. Тому ми вважаємо, що проведення емпіричного дослідження в даній кваліфікаційній роботі відіграє таку ж важливу роль, як і увесь попередній теоретичний аналіз.

Для того, щоб отримати репрезентативну інформацію, котра дійсно буде відображати реальний стан речей, слід правильно визначитись з методами емпіричного дослідження.

На нашу думку, найбільш ефективним методом отримання необхідної інформації в даному випадку буде метод експертного опитування шляхом напівструктурованого інтерв'ю.

Інтерв'ю – метод отримання інформації в ході безпосереднього спілкування про факти щодо протікання соціальних процесів або явищ суспільного життя, а також відношення людей до них. В ході інтерв'ю дослідник фіксує відповіді на поставлені питання, може уточнювати деякі моменти, щоб глибше проникнути у сутність досліджуваного явища чи процесу. Під час інтерв'ю відбувається лише фіксація відповідей і не допускається їх інтерпретація.

За ступенем стандартизації запитань інтерв'ю може бути стандартизованим (структурованим, формалізованим) і напівструктурованим (неформальним).

В даному дослідженні ми обрали саме напівструктуроване інтерв'ю. Тобто, більшість питань чітко структуровані, такі, що відповідають меті і цілям дослідження. Але по ходу проведення інтерв'ю можуть задаватись уточнюючі запитання, які дозволяють більш глибоко з'ясувати деякі моменти. Тоді неструктуроване інтерв'ю за формою наближається до вільної бесіди з респондентом. В цьому випадку респондент відчуває себе вільніше, легше висловлює свою точку зору, відображає більш глибоку особисту позицію. А дослідник має змогу отримати широкий масив необхідної інформації щодо предмету дослідження.

Підготовка інтерв'ю проходить у декілька етапів. На першому етапі відбираються респонденти. В нашому випадку це експерти, тобто люди, які безпосередньо працюють у досліджуваній сфері, володіють необхідною інформацією, можуть глибоко проаналізувати її і висловити професійні судження, а не лише використовують стереотипні чи оціночні думки. Підбір експертів частіше за все обирається шляхом «снігової кулі», тобто коли один експерт рекомендує іншого.

Після того як група експертів відібрана, відбувається знайомство дослідника з кожним експертом, пояснюється мета дослідження. Цей етап називається «включення в ситуацію інтерв'ю». Для того, щоб інтерв'ю пройшло успішно, важливим моментом є особиста зацікавленість щодо участі в такому дослідженні. Ми намагались викликати зацікавленість відібраних експертів тим, що, по-перше, визнали їх думку дійсно професійною і важливою, по-друге, тим, що на основі їх професійних суджень спробуємо розробити практичні рекомендації, спрямовані на покращення досліджуваної ситуації.

Наступний етап включає безпосереднє ознайомлення експертів із змістовною частиною дослідження. Тут важливо зберегти контакт з респондентами. Завершуючи інтерв'ю, дослідник виражає подяку за висловлені думки і витрачений особистий час.

Відбір респондентів відбувався таким чином. Ми звернулись до Запорізького відділення нотаріальної палати з проханням порекомендувати

одного-двох експертів для участі в дослідження, а далі спрацював принцип «снігової кулі», тобто опитаний експерт рекомендував наступного.

Експертне опитування методом інтерв'ю не передбачає залучення великої кількості респондентів, тому що на відміну від масового опитування, необхідну інформацію ми отримуємо не шляхом опитування великої кількості необізнаних людей, а точковим залученням професіоналів.

3.2. Аналіз сучасного стану впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату на прикладі Запорізької області

Передбачене Конституцією України право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги щодо захисту законних прав і свобод фізичних і юридичних осіб включає в себе діяльність юристів-консультантів, адвокатів, а також нотаріусів.

В теперішній час, у зв'язку із широким і стрімким розвитком інноваційно-інформаційних технологій і впровадженням їх в усі без винятку сфери суспільного життя, вони поступово починають застосовуватись в сфері юридичної діяльності, в тому числі в сфері нотаріату. Нагадаємо, що комп'ютерні технології (інформаційні технології) – це галузь інноваційних («високих») технологій, які відповідають за створення, обробку, збереження, передачу, захист і відтворення інформації із застосуванням спеціальної техніки (комп'ютерної) [3, с. 73].

Для того, щоб з'ясувати, яким чином відбувається впровадження інноваційних технологій у здійснення нотаріальної діяльності, а також використання інноваційних технологій публічного адміністрування у сфері нотаріату на прикладі Запорізької області, в даній роботі методом індивідуального, напівструктурованого інтерв'ю, що прописано в бланку інтерв'ю (Див. Додаток А) ми опитали групу експертів (кількістю 6 осіб) –

приватних і державних нотаріусів на предмет їх оцінки досліджуваної проблематики.

Опитані експерти високо оцінили впровадження інноваційно-інформаційних технологій в сферу нотаріату.

Інтерв'юер: скажіть, будь ласка, що є головним в роботі нотаріуса?

Пані Наталія – експерт (державний нотаріус): професія нотаріуса інтелектуальна і, свого роду, благородна. Нотаріус відповідає за юридичну безпеку громадян. І зовсім неправильно склався стереотип у людей, що це рутинна, монотонна робота. Ми працюємо з людьми. А більшість паперової роботи сьогодні поступово зникає завдяки широкому впровадженню інноваційно-інформаційних технологій в нотаріальну діяльність. Головна місія, яку виконують нотаріуси – це попередження спорів, завчасне вирішення тих питань, які потенційно можуть перерости у конфлікт і створити судовий розгляд. Можна сказати, що це, свого роду, правова миротворчість, попереджувальне правосуддя. Як говорять самі нотаріуси: «Якщо спори породжують суддів, то небажання спорити – нотаріусів».

Інтерв'юер: як ви вважаєте, чи є якась відмінність між державним і приватним нотаріусом та способами адміністрування їх діяльності?

На це питання більшість експертів відмітили, що суттєвих відмінностей між роботою і правовими повноваженнями державних і приватних нотаріусів не існує.

Пані Наталія: для особи, яка звертається за нотаріальною допомогою, державні і приватні нотаріуси мають однакові повноваження. Але певні відмінності все ж існують. Так, наприклад, розмір оплати за послуги у приватного нотаріуса вище, тому що вона визначається за домовленістю між нотаріусом і клієнтом. Але й відповідальність у приватного нотаріуса вище (принаймні матеріальна). Оскільки приватний нотаріус здійснює свою діяльність на принципах самокупності і самофінансування, то за неправомірні дії несе відповідальність усім своїм належним майном.

Оплата праці державного нотаріуса за вчинення нотаріальних дій визначається державним митом у розмірах, встановлених державою. Звичайно, державний нотаріус за здійснення неправомірних дій також несе відповідальність за її наслідки.

До речі, в Мін'юсті обговорюється питання щодо закріплення єдиного статусу нотаріуса в Україні, відмовившись від поділу їх на приватних і державних. Перехід до єдиного нотаріату передбачає поступове припинення діяльності державних нотаріальних контор. А їх, на хвилинку, сьогодні в Україні працює 687. Уряд вважає, що таким чином суттєво зменшить державні витрати на їх утримання і зекономить бюджетні кошти. Планується відповідні зміни внести у новий Закон «Про нотаріат».

Розумієте, нотаріальне співтовариство неоднозначно сприймає ці ініціативи, тому що в них є як позитивні, так і негативні моменти. На різних форумах ми обговорюємо такі ініціативи. Щоправда, чи дослухаються потім до нашої думки – велике питання.

Інтерв'юер: а що викликає у вас пересторогу?

Експерт: наприклад, куди подінуться скорочені державні нотаріуси? І хоч нам обіцяють зберегти усіх професіоналів цієї сфери, але це ще велике питання.

Інтерв'юер: пані Наталія, існує такий юридичний афоризм «В руках нотаріуса знаходиться печатка суспільної довіри». Чи дійсно діяльність нотаріусів викликає довіру у людей?

П. Наталія (державний нотаріус): Наша поведінка по відношенню до інших людей визначає їх поведінку по відношенню до нас, нотаріусів. Спеціалісту будь-якої професійної галузі треба завоювати довіру людей. Компетентність нотаріуса і всього персоналу нотаріальної контори повинні забезпечити якісне правове обслуговування клієнта, а вміння зробити це швидко і з дотриманням усіх правових норм – запорука довготривалих ділових відносин.

Інтерв'юер: ось ми і підійшли до основної частини нашого інтерв'ю. Скажіть, будь ласка, чи відчуваєте ви, як змінили інноваційно-інформаційні

технології роботу нотаріусів? Чи легше вам стало працювати? Наскільки полегшилась взаємодія з органами, які адмініструють нотаріальну діяльність?

Пані Людмила (приватний нотаріус): за останні майже десять років відбулися істотні зміни в сфері використання інноваційних технологій нотаріального співтовариства. Розвиток інформаційного суспільства забезпечує високий рівень життя громадян і швидкого ділового обороту саме завдяки електронним технологіям. Звичайно, нотаріат не може стояти осторонь щодо впровадження інноваційних електронних технологій, доступних і зручних для громадян, а ефективність переходу нотаріату на електронні технології у взаємодії з адміністративними органами, державними організаціями і діловими структурами, перш за все кредитними організаціями, органами юстиції і правоохоронної діяльності та ін., багато в чому якраз і залежить від того, наскільки розвинутими будуть ці технології.

Інтерв'юер: яким чином використовуються інноваційно-інформаційні технології в здійсненні нотаріальних дій?

П. Людмила (приватний нотаріус): сьогодні важко, а скоріше неможливо уявити будь-яку нотаріальну дію без застосування інформаційних технологій. Наприклад, якщо раніше нотаріусу приходилось робити запити у паперовому вигляді чи то в банк (наприклад, для встановлення наявності грошових коштів на банківському рахунку померлої особи), чи в бюро технічної інвентаризації (для отримання технічного паспорту нерухомого майна), в виконавчу службу (для отримання інформації про арешт чи стягнення), чи в РАГС (про сімейний стан) і тому подібне, а потім витратити час на очікування зворотної інформації та ще й витратити кошти клієнта на відправку цих запитів, то з появою інноваційно-інформаційних технологій і відповідного законодавства, яке дозволяє отримувати інформацію таким чином – ведення нотаріальних дій значно прискорилось і займає в цілому не більше одної (максимум двох) годин.

З цього ж питання інший експерт, пані Вікторія (державний нотаріус) додала: в теперішній час спостерігається перехід на так звані «безконтактні технології документообігу» під час реалізації державних функцій і надання

публічних послуг населенню. Нотаріат в цьому плані не став виключенням. Зараз це є одним з пріоритетних напрямків розвитку нотаріату в Україні. В першу чергу це стосується в пришвидшенні отримання нотаріусом документів від різноманітних установ і організацій, з якими нотаріусу необхідно мати справу в процесі здійснення нотаріальних дій (податкова служба, виконавча служба, секретаріат суду, правоохоронні органи тощо).

П. Ольга (приватний нотаріус): останнім часом в нашій державі відбувається потужна діджиталізація. В уряді України навіть створене Міністерство цифрових технологій. Завдяки чому зараз здійснюється низка заходів, направлених на створення спеціальної інфраструктури на кшталт «електронного врядування», яке покликано забезпечити достовірність і юридичну значимість електронного документообігу.

Інтерв'юер: чи підтримуєте ви впровадження інноваційно-інформаційних технологій в сферу нотаріату?

Експерт пані Людмила (приватний нотаріус): нотаріальне співтовариство і я особисто підтримую впровадження інформаційних технологій в діяльність нотаріусів. Про це свідчать наші обговорення на семінарах, в публічних дискусіях на професійних зібраннях, а також ті угоди, які ми укладаємо із різноманітними установами й організаціями, з якими обмінюємось необхідною інформацією за допомогою інформаційних комунікаційних технологій.

Інший експерт (п. Ганна – приватний нотаріус) додала: я хотіла б додати, що саме нотаріальне співтовариство стало ініціатором розвитку нових, ефективних методів взаємодії нотаріату і органів публічної влади, зокрема у галузі електронних технологій інформаційного обороту.

Інтерв'юер: а чи можете навести конкретні приклади?

П. Ганна (приватний нотаріус): наприклад, громадянин звертається за нотаріальною допомогою щодо оформлення спадщини і при цьому намагається приховати наявність інших спадкоємців. Ось тут якраз інформаційні технології у вигляді електронних реєстрів відіграють неоціненну роль. Ну і звичайно ж постійний зв'язок із різними структурами і установами, в даному випадку з

РАГСом. І, повірте, такий список прикладів можна довго перераховувати. Тому на часі якомога швидше необхідно створювати і впроваджувати Єдиний реєстр нотаріальних дій, електронний нотаріальний архів та інтеграцію державних реєстрів з електронною системою нотаріату.

Пані Наталія на це ж питання додала: Міністерство юстиції України давно обіцяє нам розглянути питання щодо реформування українського нотаріату, зокрема скасувати застарілі, так би мовити, «рудименти» нотаріального діловодства та побудувати новий нотаріат на засадах інноваційних ІТ-технологій, електронних програм для створення, виготовлення, зберігання і відновлення нотаріально посвідчених документів. Але, нажаль, справа поки що не рухається так швидко, як нам хотілось би.

Інтерв'юер: так, затримку із впровадженням інноваційних технологій у сферу нотаріату можна віднести до негативних моментів. А що б ви могли назвати як безумовний позитив?

П. Ольга: Мін'юст ще у липні 2019 року своїм наказом затвердив заходи щодо посилення збереження і захисту даних Держреєстру майнових прав на нерухоме майно, затвердив Єдиний Держреєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань. Це дуже важливо і зручно для ведення нотаріальних дій. Також, державне підприємство «Національні інформаційні системи» проводить верифікацію (перевірку документів) усіх державних реєстраторів і нотаріусів, оновлює паролі доступу у реєстри. Особам, які не пройдуть таку верифікацію, доступ до реєстрів буде анульовано. Я вважаю це дуже позитивний момент, який направлений на запобігання рейдерства. Я підтримую думку всієї нотаріальної спільноти, що верифікація – це єдиний оперативний спосіб виявити так званих «фантомних реєстраторів», тобто комунальних підприємств, яким давалося право здійснювати окремі нотаріальні дії. А для нас, нотаріусів, верифікація дозволяє підтвердити і продемонструвати прозорість і відкритість своєї роботи. Фізичні і юридичні особи будуть звертатися до нотаріусів, які гарантують якість і безпечність реєстрацій, як наслідок, посилиться захист права власності в Україні, довіра до нотаріусів.

Інтерв'юер: Які, на вашу думку, заходи публічного адміністрування необхідно здійснити, щоб прискорити і покращити впровадження інноваційних технологій в сферу нотаріату?

П. Людмила: Мабуть ще багато чого треба вдосконалювати. Я б відмітила проблему захисту державних реєстрів від зовнішнього проникнення, зламу. Суттєвих змін потребує і саме законодавство про реєстрацію. Є багато технічних недоліків в роботі державних реєстрів, які слід виправляти. І, нарешті, треба швидше вводити електронний нотаріат. У Мін'юсті обіцяли ще на початку осені 2020 року подати законопроект з приводу цього до Верховної Ради. Вже скоро зима розпочнеться, а там і новий 2021 рік, а законопроект так і не поданий. Відповідно, постійно зростаюча електронна складова цивільного обороту вступає у протиріччя з традиційною «паперовою» формою нотаріальної діяльності, а це потребує зміни процедурних правил.

Підбиваючи підсумки роботи над даним підрозділом зазначимо, що сьогодні в Україні відбуваються суттєві трансформації в усіх сферах суспільного життя: в економічній, політичній, соціальній, технологічній, правовій, що звичайно впливає на реформування сфери українського нотаріату. Будь-які трансформації потребують посиленої управлінської і адміністративної уваги, щоб вони мали позитивні, а не негативні наслідки.

В цілому, в ході експертного опитування методом напівструктурованого інтерв'ю, нам вдалось з'ясувати, що експерти високо оцінюють впровадження інноваційно-інформаційних технологій публічного адміністрування в сферу нотаріату. В числі найважливіших інновацій виокремлюють впровадження різноманітних інтернет-сервісів, електронний документообіг, доступ до держреєстрів тощо. Також вказують на можливі застереження від інновацій.

Враховуючи результати теоретичного та емпіричного дослідження ми спробуємо запропонувати шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату.

3.3. Шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату

Сучасний світ – це світ панування цифрових технологій. Сьогодні жодна сфера суспільного життя не може обходитись без використання електронних та інформаційних технологій. Десять вони більш вживані, дедесять цей процес протікає уповільнено, але точно немає такої сфери, де б вони не використовувались зовсім. Звичайно, сфера нотаріату не є виключенням. Специфіка впровадження цифрових технологій в нотаріальній діяльності активно обговорюється на міжнародному рівні і на вітчизняних теренах. При цьому дискусії йдуть в обидвох напрямках, тобто говорять як про позитивні моменти впровадження інформаційних технологій в сфері нотаріату, так і можливі загрози. Як говорив Президент Нотаріальної палати України В. Марченко «У найближчі десятиліття нові технології в жодному разі не замінять нотаріату. Проте вони здатні вдосконалити і спростити нотаріальний процес. Цифра – не мета, але цілком прийнятний засіб» [32, с. 42].

Здійснивши аналіз вітчизняної і світової практики, ми переконались у необхідності впровадження електронних інформаційних технологій як безпосередньо в сферу діяльності нотаріату України, так і в процедури адміністративного управління і контролю за його діяльністю.

Уважно опрацювавши нормативно-правову базу, яка регулює сферу нотаріату в Україні, ми відмічаємо, що на теперішній час у діючих основах законодавства про нотаріат питання щодо застосування інформаційних технологій не знайшло свого відображення. Хоча у багатьох європейських країнах, таких, наприклад, як Франція, Німеччина та інших, досвід застосування інформаційних технологій, які сприяють наданню нотаріальних послуг та здійсненню публічного адміністрування, давно мають позитивний досвід.

Отже, міжнародний досвід свідчить про необхідність впровадження електронних інформаційних технологій в нотаріальний процес в Україні, зокрема надання адміністративних послуг апостилювання офіційних

документів. При цьому кожний компетентний орган повинен вести електронний реєстр, який забезпечує можливість перевірки виданих сертифікатів е- апостилю. Тоді в Україні є перспективи швидше приєднатися до міжнародної спільноти, що дозволить мінімізувати часові і матеріальні витрати роботи з великою кількістю документів.

Виходячи з цього, ми пропонуємо декілька етапів впровадження таких технологій в діяльність нотаріусів.

По-перше, на законодавчому рівні необхідно здійснити закріплення правил використання інноваційно-інформаційних технологій в нотаріальній діяльності. Це буде сприяти, з одного боку, укріпленню прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, оскільки легше буде здійснювати нотаріальні дії в їх інтересах, з іншого – дозволить спростити і прискорити деякі процедури в самій нотаріальній діяльності та адміністрування її з боку публічних органів влади.

По-друге, необхідно якомога швидше впроваджувати електронний нотаріат, де невід’ємним елементом є єдиний електронний реєстр нотаріальних дій на базі професійної самоврядної організації – Нотаріальної палати України.

Такий реєстр концептуально відмінний від будь-якої бази даних, наприклад того чи іншого держреєстру. Він має містити ефективні інструменти для отримання фізичними та юридичними особами усього комплексу необхідних дій. Це дозволить прискорити отримання необхідної інформації від інших органів для ведення нотаріальних дій, а також адміністративним органам слідкувати за правочинністю діяльності нотаріусів.

По-третє, повертаючись до можливих загроз, від впровадження новітніх ІТ-технологій, слід паралельно з їх застосуванням в сфері нотаріату та налагодження електронного документообігу, піклуватись про захищеність інформації, яка в ньому обертається. З цією метою Міністерству цифрових технологій необхідно працювати над створенням спеціальних захищених каналів, а також над посиленням захисту інформації, яка міститься в базах електронних реєстрів.

Наступний крок стосується підготовки фахівців-нотаріусів з відповідним рівнем кваліфікації у веденні нотаріальних дій з використанням інноваційних технологій. В цьому аспекті слід зауважити, що на теперішній час професія нотаріуса чи не єдина, до якої не передбачено законодавством обов'язкового періодичного підвищення кваліфікації. Так, наприклад, арбітражні керуючі обов'язково підвищують кваліфікацію раз на три роки, працівники приватних виконавчих служб, як і більшість фахівців – один раз на п'ять років. Приватні ж нотаріуси змушені проходити перекваліфікацію лише у випадку призупинення їх діяльності. Ми вважаємо, що з впровадженням інноваційних технологій, які постійно розвиваються, отримання і підвищення спеціальної кваліфікації повинно стати обов'язковою вимогою. Адже нотаріуси мають йти в ногу з часом і постійно оновлювати нові навички.

Якщо вище зазначені етапи стосувались безпосередньо впровадження ІТ-технологій в нотаріальну діяльність, то наступні ми хочемо присвятити саме напрямку публічного адміністрування в сфері нотаріату.

У теоретичних розділах даної роботи ми відмічали, що публічне адміністрування не тотожне державному адмініструванню, оскільки крім державних органів влади включає інститути громадянського суспільства, зокрема професійні самоврядні організації, до яких в першу чергу належить Нотаріальна палата України (НПУ) та її територіальні відділення.

Саме НПУ слід віддати більшість повноважень з публічного адміністрування в сфері нотаріату. Наприклад, передачу досудового врегулювання спорів, які стосуються адміністрування нотаріальної діяльності, тим самим це розвантажить адміністративні суди.

Нотаріальна палата, як орган професійного самоврядування, здатна розробити і швидко запровадити адаптовані програми підвищення кваліфікації нотаріусів, в тому числі, що стосується роботи з інноваційними технологіями в сфері нотаріату. Їй (разом з технічними інженерами-розробниками) треба доручити розробку комп'ютерних програм, необхідних в роботі нотаріусів (автоматизоване робоче місце нотаріуса).

Під егідою і контролем НПУ можна забезпечити повноцінний доступ нотаріусів до єдиного реєстру судових рішень, реєстру РАГСу, демографічного та інших, а також інформаційних баз даних МВС України. Також це стосується створення і впровадження механізму використання нотаріусами спецрозрахунків для проведення міжнародних транзакцій щодо договорів купівлі нерухомості і цінних паперів, що в свою чергу, прискорить інтеграцію нотаріату України в міжнародні правові інституції.

Підсумовуючи усе зазначене, слід відмітити, що можливість відповідати вимогам інформаційної цивілізації, гарантувати захист прав і законних інтересів громадян за допомогою інформаційних технологій, є великою перевагою сучасного нотаріату, а впровадження електронних інструментів в діяльність нотаріуса – це не просто данина моді на інновації, це реальна необхідність. Завдяки використанню електронних технологій забезпечується швидкість і якість ділового обороту.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату нами виконані заплановані дослідницькі завдання.

У першому розділі даної кваліфікаційної роботи, який визначає загальні методологічні засади дослідження, здійснено аналіз змісту основних понять, за допомогою яких розкривається об'єкт і предмет роботи: публічне адміністрування, інноваційні технології, нотаріат.

Так, нотаріат ми розглядаємо як публічно-правовий інститут, покликаний забезпечити позасудову охорону та захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад, а також держави шляхом вчинення в межах безспірних правовідносин нотаріальних дій уповноваженими на те органами та посадовими особами.

Публічне адміністрування – це врегульована нормами права діяльність публічної адміністрації (інститутів публічної влади), яка направлена на реалізацію законних прав і свобод людини і громадянина, задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади і місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права, дотримання Конституції і чинного законодавства. Система публічного адміністрування реалізує управлінську діяльність через інститути публічної влади і направлена на збалансоване задоволення потреб суспільства і держави.

Інноваційні технології – це процесуально структурована сукупність прийомів і методів, в результаті застосування якої створюються і матеріалізуються нововведення, що викликають якісні зміни в різних сферах життєдіяльності. Останнім часом в публічному управлінні та адмініструванні починають широко застосовуватись інноваційні інформаційні технології. Вони сприяють переходу на якісно новий рівень адміністрування, який характеризується, по-перше, накопиченням великих баз даних; по-друге, швидким пошуком необхідної для прийняття управлінського рішення

інформації; по-третє, швидким (без зайвої затримки) обміном та передачею інформації.

Завдяки здійсненню смислового аналізу ключових понять нами більш чітко усвідомлюється сутність досліджуваного об'єкту і предмету, подолані непорозуміння щодо неоднозначності трактовки деяких дефініцій, котрі зустрічаються у різних джерелах.

Досліджуючи стан наукового вивчення проблеми впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату було встановлено, що у науковій літературі з юридичних наук, з публічного управління та адміністрування досягнуто великих здобутків в цьому напрямку. Спираючись на ці здобутки ми змогли дослідити обраний нами аспект.

Разом з тим, ми зазначаємо, що на теперішній час недостатньо робіт, які б чітко відображали впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування саме у сфері нотаріату. Причому, щоб в цих дослідженнях показувалось наскільки ці інноваційні технології сприяють ефективності функціонування та реалізації гарантійних механізмів нотаріальної діяльності.

Вирішення поставлених дослідницьких задач було б неможливе без чітко продуманої і обґрунтованої методології. Для наукової розробки обраної теми в роботі використані сучасні наукові методи: системний, структурно-функціональний, ретроспективний, порівняльний, логічний аналіз і синтез, метод класифікації.

У другому розділі здійснено аналіз теоретичних аспектів дослідження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. Насамперед ми розглянули сферу нотаріату як об'єкт публічного адміністрування. Сутність сфери нотаріату полягає у засвідченні і підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні громадянських прав з метою попередження можливих порушень, або у якості захисту вже порушених прав. Дослідження функцій нотаріату дозволило нам визначити його місце у сучасному суспільстві як особливого публічно-правового інституту і розкрити специфіку його діяльності щодо учасників нотаріального

правочинства. Специфіка нотаріальних функцій, що здійснюються в межах нотаріального виробництва, визначає неможливість передачі нотаріальних повноважень іншим органам. Публічне адміністрування в сфері нотаріату направлене на вдосконалення нотаріальної діяльності з надання нотаріальних послуг населенню. Воно також здійснює контроль за дотриманням правил нотаріальної діяльності щодо дотримання та забезпечення прав громадян.

Вивчаючи сутність інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату ми встановили, що нотаріат, як інститут публічної сфери та публічно-правових відносин, вже не може ігнорувати зміни, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства. Сфера нотаріату поступово адаптується до технологічних змін, які відбуваються у суспільстві, щоб забезпечити потреби громадян у нотаріальних послугах в електронному форматі. Інноваційно-інформаційні технології все частіше використовуються як в здійсненні нотаріальних дій, так і в адмініструванні і контролі за діяльністю самих нотаріусів.

Теоретичні положення, розроблені в даній роботі, ми перевіряли за допомогою емпіричного дослідження шляхом експертного опитування методом напівструктурованого інтерв'ю, що дозволило нам на підставі отриманих експертних оцінок запропонувати шляхи оптимізації впровадження інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. Серед них наголос зробимо на: 1) прийнятті відповідного законодавства, яке закріпить правила використання інноваційно-інформаційних технологій в нотаріальній діяльності; 2) впровадженні електронного нотаріату, де невід'ємним елементом є єдиний електронний реєстр нотаріальних дій; 3) забезпеченні захищеності інформації, яка в ньому обертається; 4) перерозподілі адміністративно-управлінських функцій з боку державних органів влади на органи професійного самоврядування.

В цілому гіпотези, які ми висували на початку роботи, підтверджені.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина. Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
2. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники: монография / пер. с итал. Москва: МФФ, 1998. 343 с.
3. Ананьєв О.М., Білик В.М., Гончарук Я.А. Ананьєв О.М. Інформаційні системи і технології в комерційній діяльності: підручник. Львів: Новий Світ-2000, 2006. 584 с.
4. Аршава І. Особливості державного управління нотаріатом у сучасній Україні. *Ефективність державного управління*. Зб. наукових праць. 2012. Вип. 31. С. 340-347.
5. Бандурка О.М., Бурдін М.Ю., Головка О.М. Історія держави та права України: підруч. Харків: Майдан, 2018. 616 с.
6. Битяк Ю.П., Богуцький В.В., Гаращук В.М. Адміністративне право України: підруч. Харків: Право, 2000. 520 с.
7. Білуха М.Т. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Київ: АБУ, 2002. 480 с.
8. Буторина А.А., Соловьева Н.А., Кошелева Н.А. Инновационные социальные технологии: учеб. пособ. Ярославль. ЯрГУ, 2013. 248 с.
9. Вовчак І.С. Інформаційні системи та комп'ютерні технології в менеджменті: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 354 с.
10. Гев'юк А. Роль інновацій в системі державного управління. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2013. 13 лип. С. 2.
11. Гегель Г.В.Ф. Философия права. Пер. с нем. / ред. и сост. Д. А. Керимов, В. С. Нерсисянц. Москва: Мысль, 1990. 524 с.
12. Глоссарий ключевых терминов в области оценки и управления, основанного на результатах. Organisation for Economic Cooperation and

Development (OECD), Paris. 2002. URL: <https://www.oecd.org/dac/31650813.pdf>
(дата звернення: 16.06.2020).

13. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах: учеб. пособие. Москва: Высшая школа, 1987. 105 с.

14. Гулевська Г.Ю. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2004. 21 с.

15. Даниленко Ю.А. Характеристика та класифікація інновацій та інноваційного процесу. *Наука innov.* 2018, № 14(3). С. 15-30.

16. Данюк Л. Статус нотаріату у сфері соціального управління. *Віче.* 2010. № 2. С. 7-9.

17. Данюк Л.В. Адміністративно-правові відносини у сфері управління нотаріатом: теоретико-правовий аспект. *Юридична наука.* 2016. № 1 (55). С. 87-91.

18. Лекторский В.А. Эпистемология. Перспективы развития: монография. Москва: Канон-РООИ, 2012. 536 с.

19. Долгов М.А. Большая история нотариата. *Нотариус.* 2000. № 3 (23). С. 77-95.

20. Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

21. Єдині та державні реєстри в сфері нотаріату. Міністерство юстиції України (офіційний сайт). URL: https://minjust.gov.ua/ukr_notar_6 (дата звернення: 28.09.2020).

22. Завальний М.В. Правоохоронна функція нотаріату. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2018. Вип. 4. Т. 1. С. 40-43.

23. Зайцев А.В. Публичная сфера как поле диалога государства и общества. *Вестник КГУ им. Н.А.Некрасова. Сер. Политология.* 2013. № 1. С. 203-206.

24. Злотніков М.Р. Піддядчі іванівської площі. *Нотаріальний вісник.* 1998. № 1. С. 40.

25. Иванов А.А. Справочник по теории государства и права: основные категории и понятия. Москва : Экзамен, 2006. 512 с.
26. Ільєва Н.В., Крістева Е.А. Міжнародний досвід здійснення нотаріальної діяльності. *Правова держава*. 2020. № 38. С. 47-53.
27. Карнаух Т.М. Нотаріат як інститут превентивного правосуддя в Україні. *Актуальні проблеми цивільного права та процесу* : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. пам'яті Ю. С. Червоного, (Одеса, 16 груд. 2011 р.). Одеса : Фенікс, 2011. С. 42-46.
28. Кирилюк О. Посвідчення електронних правочинів може стати реальністю за умови законодавчих змін. *Юридична практика*. 2018. № 9. С. 3.
29. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики: режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры: монография. Санкт-Петербург: Алетейя, 2002. 257 с.
30. Ковальчук С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 2. С. 101-104.
31. Крушельницька О.В. *Методологія та організація наукових досліджень*: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 206 с.
32. Марченко В. М. Окремі питання впровадження в Україні системи Е-нотаріату. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1 (30). С. 42-46.
33. Марченко В. Рейдерство STOP: Нотаріальна палата висловила позицію щодо нового законопроекту. Прес-служба НПУ. URL: http://npu.in.ua/smiaboutnotary/unian_post (дата звернення: 24.09.2020).
34. Нелін О. Актуальні проблеми функціонування системи нотаріату в Україні: спроба концентричного рівного визначення. *Юридична Україна*. 2017. № 1. С. 64-69.
35. Нотаріат в Україні: навч. посіб. / Ю.В. Нікітін, С.С. Бичкова В.К. Матвійчук, Е.О. Гіта та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна. Київ: ВНЗ «Нац. акад. упр.», 2016. 586 с.

36. Оніщук О. Реформа нотаріату передбачає запровадження електронної системи. *Урядовий портал*. 30 лип. 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/olga-onishchuk-reforma-notariatu-peredbachaye-zaprovadzhennya-elektronnoyi-sistemi> (дата звернення: 26.09.2020).

37. Плеханова О.П., Плеханов Д.О. Нормативно-правове регулювання нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави та суспільства в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. С. 52-67.

38. Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 груд. 2006 р. № 1689. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/58081182> (дата звернення: 24.09.2020).

39. Понамарев А.Ф. Исторические даты российского нотариата. *Нотариальный вестникъ*. 2002. № 1. С. 48-49.

40. Попов С.А., Панченко Г.О. Інноваційний розвиток системи органів публічної влади: стратегічний підхід : навч. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.

41. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вер. 2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 25.09.2020).

42. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності: Закон України від 6 вер. 2012 р. № 5208-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5208-17#Text> (дата звернення: 24.09.2020).

43. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат»: Закон України від 1 жов. 2008 р. № 614-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T080614.html (дата звернення: 12.09.2020).

44. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг : Указ Президента України від 29 лип. 2019 р. №

558/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558/2019#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

45. Про державну службу: Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 12.09.2020).

46. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції від 22 лют. 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 12.09.2020).

47. Про затвердження «Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса» : Наказ Міністерства юстиції України від 23 бер. 2011 р. № 399/19126. URL: <https://minjust.gov.ua/m/nakaz-pro-poryadok-reestratsii-privatnoi-notarialnoi>. (дата звернення: 16.09.2020).

48. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : Наказ Міністерства юстиції України від 4 жовт. 2013 р. № 2104/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1730-13#Text>. (дата звернення: 24.09.2020).

49. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

50. Про нотаріат : Закон України від 2 вер. 1993 р. № 3425-XII (чинний в ред. від 08.08. 2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 13.06.2020).

51. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2010 р. № 2250-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2020).

52. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січ. 2018 р. № 67-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.10.2020).

53. Радзієвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотаріат в Україні: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 416 с.

54. Реформа нотаріату. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/reforma-notariatu> (дата звернення: 29.09.2020).

55. Сербенівська А. Ю. Сутність та значення інноваційних процесів в діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2012. №5. С. 35-41.

56. Синайский В.И. Русское гражданское право / под ред. А.Г. Долгова, В.С. Ема. Москва: Статут, 2002. 638 с.

57. Скотар М. Історія правового інституту застави і сучасність. *Право України*. 1999. № 1. С. 39-43.

58. Статут Нотаріальної палати України: Затверджений Першим установчим з'їздом нотаріусів України. *Юридичний радник*. 2013. № 3 (69). С. 4-5.

59. Сучасний словник іншомовних слів / за ред. О.П. Семотюк. Київ: Ранок, 2011. 688 с.

60. Сычев О.М. О времени возникновения нотариата в России: историко-правовой анализ. *Нотариальный вестник*. 2008. № 7 . С. 45-50.

61. Усенко М.Ю. Инновационные технологии в нотариальной деятельности. *Юридические науки*. 2019. № 21. С. 154-158.

62. Усманов Б.Ф. Социальная инноватика: учеб. пособ. Изд.3-е, перераб. и дополн. Москва: Социум, 2009. 518с.

63. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. 751 с.

64. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні. Теорія і практика : навч. посіб. Київ: А.С.К., 2001. 596 с.

65. Хаперия Н. Электронные услуги в нотариальной деятельности. *Новые технологии в нотариальной деятельности: материалы Междунар. семин. по*

информ. технологиям, 11-12 лек. 2014 г. Москва: ФНП, 2014. С. 186-191. URL: <http://www.notarius-novye-tekhnologii-v-notarialnoj-deyatelnosti> (дата звернення: 26.09.2020).

66. Хачатурян Х.В. Інновації в державному управлінні: монографія. Київ: НАДУ, 2005. 252 с.

67. Черниш В.М. Історико-правовий аспект вітчизняного нотаріату. *Мала енциклопедія нотаріуса: юридичний журнал*. 2010. № 1. С. 49-51.

68. Чусов А.В., Фролов И.Э. Об онтологической подструктуре диалектического метода (очерк развития). *Философские проблемы экономической науки*. Сб. науч. трудов. Москва: Инст. экономики РАН, 2009. С. 59-133. URL: <https://ecfor.ru/wp-content/uploads/pub/frol04.pdf> (дата звернення: 29.09.2020).

69. Шаров Ю. Інноваційні підходи менеджменту та управління проектами у практиці публічного управління. *Інноваційні підходи менеджменту у практиці публічного управління*. Матеріали наук.-практ. конф. за міжнарод. участю. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. С. 7-14.

70. Юридичні терміни. Тлумачний словник. / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. 2-ге вид., Київ : Либідь, 2004. 320 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Бланк інтерв'ю

Шановний експерте!

Я, студентка магістратури за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» для написання кваліфікаційної роботи магістра, досліджую проблему інноваційних технологій публічного адміністрування в сфері нотаріату. Звертаюсь до вас як до експертів, оскільки ви працюєте в даній галузі більше 10 років і цілком володієте необхідною мені інформацією.

Прошу вас дати розгорнуті відповіді на питання мого інтерв'ю. Вони будуть використані виключно в моїй роботі для практичного аналізу, а також для розробки практичних рекомендацій. Зобов'язуюсь не використовувати в роботі ваші прізвища.

1. Як довго ви працюєте в сфері нотаріату?
2. Чи є якась різниця між державним і приватним нотаріусом?
3. Скажіть, будь ласка, що є головним в роботі нотаріуса?
4. Існує такий юридичний афоризм «В руках нотаріуса знаходиться печатка суспільної довіри». Чи дійсно діяльність нотаріусів викликає довіру у людей?
5. Чи відчуваєте ви, як змінили інноваційно-інформаційні технології роботу нотаріусів? Чи легше вам стало працювати? Наскільки полегшилась взаємодія з органами, які адмініструють нотаріальну діяльність?
6. Яким чином використовуються інноваційно-інформаційні технології в здійсненні нотаріальних дій?
7. Чи підтримуєте ви впровадження інноваційно-інформаційних технологій в сферу нотаріату з боку органів публічного адміністрування?

8. Наведіть, будь ласка, конкретні приклади. Що, на вашу думку є позитивним? Чи є якісь складнощі на шляху впровадження інноваційних технологій?
9. Які, на вашу думку, заходи публічного адміністрування необхідно здійснити, щоб прискорити і покращити впровадження інноваційних технологій в сферу нотаріату?
10. Чи можете запропонувати якісь конкретні рекомендації?

Я дуже вдячна вам за час, який ви присвятили мені і моєму дослідженню. Ваші відповіді були надзвичайно професійними. Тепер в мене дійсно є цікавий емпіричний матеріал для магістерської роботи. Ще раз дякую. До побачення.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Снецар Ірина Анатоліївна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти irasn@ukr.net,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Інноваційні технології публічного адміністрування в сфері нотаріату» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

04.12.2020

Снецар І.А.

04.12.2020

Кіндратець О.М.